

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง ผลของการเปิดรับชมละคร Club Friday The Series ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิต ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานแนะแนวทางในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องประชากรศาสตร์
2. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อ
3. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างและการผลิตรายการละครโทรทัศน์
5. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
6. แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์และครอบครัว
7. แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์และความรักแบบคนรุ่นใหม่
8. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล
9. แนวคิดเรื่องการสื่อสารภายในครอบครัว
10. แนวคิดเรื่องการสื่อสารระหว่างคู่รัก
11. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบอเพาะจากสื่อ
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องประชากรศาสตร์

ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ เป็นความหลากหลายด้านภูมิหลังของบุคคล ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ลักษณะโครงสร้างของร่างกาย ความอาวุโสในการทำงาน เป็นต้น โดยจะแสดงถึงความเป็นมาของแต่ละบุคคลจากอดีตถึงปัจจุบัน ในหน่วยงานหรือในองค์กรต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยพนักงานหรือบุคลากรในระดับต่างๆ ซึ่งมีลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกันมีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์หรือภูมิหลังของบุคคลนั่นเอง

สันทัด เสริมศรี (2550) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประชากรศาสตร์” หมายถึง การหา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์ในด้านพฤติกรรมทางประชากรและการเปลี่ยนแปลงใน ปรากฏการณ์ทางประชากร คำว่า demography มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกสองคำ คือ demo ซึ่งหมายถึง หมู่คนประชาชนหรือราษฎร ตรงกับคำว่า “people” ในภาษาอังกฤษ ส่วนคำว่า graphy ตรงกับคำในภาษาอังกฤษคือ “Writing Up” หรือ “Description” ซึ่งหมายถึง การเขียน การบรรยาย หรือการพรรณนารูปร่างลักษณะ และเทียบได้กับคำว่า “ศาสตร์” ในภาษาไทย ดังนั้น เมื่อรวมทั้งสองเข้าด้วยกัน Demography (ประชากรศาสตร์) จึงหมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับ ประชากร

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2550, หน้า 41) กล่าวว่า ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย อายุ เพศ รายได้ การศึกษา เหล่านี้เป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนตลาด ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์เป็นลักษณะที่สำคัญและสถิติที่วัดได้ของประชากรที่ช่วยกำหนด ตลาดเป้าหมาย รวมทั้งง่ายต่อการวัดมากกว่าตัวแปรอื่นๆ ตัวแปรด้านทางประชากรศาสตร์ที่ สำคัญ และคนที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ต่างกัน จะมีลักษณะทางจิตวิทยาต่างกัน โดยวิเคราะห์ จากปัจจัย ดังนี้

1. เพศ (Sex) ความแตกต่างทางเพศ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมของการติดต่อสื่อสาร ต่างกัน คือ เพศหญิงมีแนวโน้ม มีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารมากกว่าเพศชาย ในขณะที่ เพศชายไม่ได้มีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นจากการรับและส่งข่าวสารนั้นด้วย เพศเป็นตัวแปรในการแบ่ง ส่วนตลาดที่สำคัญเช่นกัน ดังนั้นนักการตลาดต้องศึกษาตัวแปรนี้อย่างรอบคอบ เพราะในปัจจุบัน นี้ตัวแปรด้านเพศมีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมการบริโภค การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจมี สาเหตุจากการที่สตรีทำงานมากขึ้น

2. อายุ (Age) เนื่องจากผลิตภัณฑ์จะสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค ที่มีอายุต่างกัน นักการตลาดจึงใช้ประโยชน์จากอายุเป็นตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่าง ของส่วนตลาด นักการตลาดได้ค้นคว้าความต้องการของส่วนตลาดส่วนเล็ก (Niche market) โดย มุ่งความสำคัญที่ตลาดอายุเป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องของความคิดและ พฤติกรรม คนที่มีอายุน้อย มักจะมีความคิดเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์และมองโลกในแง่ดีมากกว่า คนที่อายุมาก ในขณะที่คนที่อายุมากมักจะมีความคิดที่อนุรักษ์นิยม ยึดถือการปฏิบัติ ระมัดระวัง

มองโลกในแง่ร้ายกว่าคนที่มีอายุน้อย เนื่องมาจากผ่านประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน ลักษณะการใช้สื่อก็ต่างกัน คนที่มีอายุมากมักใช้สื่อเพื่อแสวงหาข่าวสารหนักมากกว่าความบันเทิง

เจนเนอร์ชั่นวาย (Generation Y) หรือบางครั้งอาจเรียกว่า Millennials, Echo Boomers, Why Generation, We Generation เป็นต้น เป็นกลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2520 – 2537 โดยส่วนใหญ่แล้วคนกลุ่มนี้จะเป็นบุตรของกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ส (Baby Boomers) ที่มีลูกช้าที่เกิด ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา มีประชากรที่จัดอยู่ในกลุ่มเจนเนอร์ชั่นวายถึง 71 ล้านคน ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น (ฤทธิจักร คชะ, 2554)

Van Den Berge และ Behrer (2011) กล่าวว่า เจนเนอร์ชั่นวาย คือ ผู้ที่เกิดระหว่างปี ค.ศ. 1980 – 1996 หรือ ระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2539 ส่วน Miller และ Washington (2012) กล่าวว่า เจนเนอร์ชั่นวาย คือ ผู้ที่เกิดระหว่างปี ค.ศ. 1980-2000 หรือระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2543 โดยเป็นกลุ่มคนที่เติบโตมาพร้อมกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ซึ่งชอบการแสดงออก เป็นตัวของตัวเองสูง มีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี และสามารถทำงานหลายอย่างได้ในเวลาเดียวกัน

เกริดา โคตรชาวี (2555) สรุปความหมายของเจนเนอร์ชั่นวายว่า เป็นกลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2524 – 2539 เป็นรุ่นลูกของกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ส หรือเจนเนอร์ชั่นเอ็กซ์ ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินชีวิตและติดต่อกับกลุ่มเพื่อน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม รวมทั้งชื่นชอบความเจ๋ง/ความเท่ (Coolness) เจนเนอร์ชั่นนี้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่สนใจกับคำวิพากษ์วิจารณ์ กล้าแสดงออก และสามารถหาคำตอบในสิ่งที่สนใจหรือสงสัยได้จากอินเทอร์เน็ต รวมถึงต้องการชีวิตที่สะดวกสบายพร้อมกับค่าตอบแทนที่สูง

สรุปในการศึกษาครั้งนี้ เจนเนอร์ชั่นวาย หมายถึง ผู้ที่เกิดระหว่างปี ค.ศ. 1979-1994 หรือตรงกับ พ.ศ. 2520 – 2537 (Grout & Perrin, 2002) ปัจจุบันอายุ 22 – 39 ปี ซึ่งเติบโตมาพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยอาศัยอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารกับบุคคลรอบข้างและมีพ่อแม่เป็นรุ่นเบบี้บูมเมอร์สที่มีลูกช้า อีกทั้งมีความตรงไปตรงมา กล้าคิดนอกกรอบ ชื่นชอบการนำเทรนด์ (Trendsetter) ลักษณะเฉพาะของเจนเนอร์ชั่นวาย ได้มีการแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) Multi-tasking หมายถึง กลุ่มที่มักจะทำตัววุ่นวายอยู่เสมอ และสามารถทำหลายๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน อีกทั้งเป็นกลุ่มที่เก่งเรื่องข้อมูลข่าวสารและพร้อมจะกำจัดข้อมูลต่างๆ ที่รู้สึกว่าคุณเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสนใจได้อย่างทันที 2) Creativity หมายถึง กลุ่มที่ชอบแสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งชอบเสาะหาสินค้าต่าง ๆ ที่สามารถแสดง ถึงตัวตน โดยเฉพาะพวกสินค้าที่มีจำนวนจำกัด (Limited Edition) จะสามารถดึงดูดกลุ่มคน

เหล่านี้ได้เป็นอย่างดี และ 3) Immediacy หมายถึง กลุ่มที่ชอบทำตามกระแส มักต้องการที่จะครองสินค้าได้อย่างทันท่วงที่เป็นกลุ่มที่ให้คุณค่ากับสิ่งที่ได้มาด้วยความรวดเร็วฉับพลัน

3. การศึกษา (Education) เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความคิด ค่านิยม ทักษะ และพฤติกรรมแตกต่างกัน คนที่มีการศึกษาสูงจะได้เปรียบอย่างมากในการรับรู้สารที่ดี เพราะเป็นผู้มีความกว้างขวางและเข้าใจสารได้ดี แต่จะเป็นคนที่ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลเพียงพอในขณะที่คนมีการศึกษาน้อย มักจะใช้สื่อประเภทวิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์ หากผู้มีการศึกษาสูงมีเวลารว่างพอก็จะใช้สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ แต่หากมีเวลาจำกัดก็มักจะแสวงหาข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าประเภทอื่น

4. รายได้ (Income) เป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดส่วนของตลาด โดยทั่วไปนักการตลาดจะสนใจผู้บริโภคที่มีความร่ำรวย แต่อย่างไรก็ตามครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ ปัญหาสำคัญในการแบ่งส่วนตลาดโดยถือเกณฑ์รายได้อย่างเดียวก็คือ รายได้อาจจะเป็นตัวชี้การมีหรือไม่มีความสามารถในการจ่ายสินค้า ในขณะที่เดียวกันการเลือกซื้อสินค้าที่แท้จริงอาจถือเป็นเกณฑ์รูปแบบการดำรงชีวิต รสนิยม ค่านิยม อาชีพ การศึกษา ฯลฯ แม้ว่ารายได้จะเป็นตัวแปรที่ใช้บ่อยมาก นักการตลาด ส่วนใหญ่จะโยนเกณฑ์รายได้รวมกับตัวแปรด้านประชากรศาสตร์หรืออื่นๆ เพื่อให้กำหนดตลาดเป้าหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น กลุ่มรายได้อาจจะเกี่ยวข้องกับเกณฑ์อายุและอาชีพพร้อมกัน

วิลเฟรด ลูตันไชยอนนัท (2556) แบ่งองค์ประกอบของประชากรศาสตร์เป็น 1) องค์ประกอบที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ 2) องค์ประกอบที่หามาได้จากสังคม เช่น การศึกษา อาชีพ รายได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เพศ (Sex) มีงานวิจัยที่พิสูจน์ว่า คุณลักษณะบางอย่างของเพศชาย และเพศหญิงที่ต่างกันส่งผลให้การสื่อสารของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกัน แต่ก็ยังพบในหลายงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าเพศชายและหญิงมีการสื่อสารและรับสารที่ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบอีกว่าเพศหญิงมีแนวโน้มมีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชายไม่ได้มีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่มีความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นจากการรับและส่งข่าวสารนั้นด้วย นอกจากนี้เพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องความคิด ค่านิยม และทัศนคติ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรม และสังคมกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนสองเพศไว้ต่างกัน

2. อายุ (Age) การสื่อสารกับผู้ที่มีอายุต่างกันให้เชื่อฟังหรือเปลี่ยนทัศนคติมีความยากง่ายต่างกัน งานวิจัยโดย ซี.เมเปิล และไอแอล เจนิส และดีเรฟ (C.Maple, I.L.Janis and D.Rife) สรุปผลว่าการชักจูงจิตใจหรือแนวโน้มของคน จะยากขึ้นตามอายุของคนเพิ่มขึ้น อายุยังมีความสัมพันธ์กับการสื่อสารอีกด้วย เช่น ภาษาที่ใช้ ในวัยที่ต่างกัน คำเดียวกันอาจได้ความหมายที่ต่างกัน คนที่อายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยมยึดถืออุดมการณ์และมองโลกในแง่ดีมากกว่าคนที่อายุมาก ในขณะที่คนที่มีอายุมากมักจะมีความคิดที่อนุรักษนิยม ยึดถือการปฏิบัติ ระมัดระวัง มองโลกในแง่ร้ายกว่าคนที่มีอายุน้อย เนื่องจากผ่านประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน ลักษณะการใช้สื่อมวลชนก็ต่างกัน คนที่มีอายุมากมักจะใช้สื่อเพื่อแสวงหาข่าวสารหนักๆ มากกว่าความบันเทิง

3. การศึกษา (Education) เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความคิด ค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมแตกต่างกัน และเป็นตัวแปรที่สำคัญมากที่มีผลต่อพฤติกรรมของการสื่อสาร โดยการศึกษาของผู้รับสารนั้นอาจทำให้ผู้รับสารมีพฤติกรรมการสื่อสารที่ต่างกันไป คนที่มีการศึกษาสูงจะได้เปรียบอย่างมากในการเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะเป็นผู้มีความกว้างขวางและเข้าใจสารได้ดี แต่จะเป็นคนที่ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลเพียงพอ

4. สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Status) ประกอบด้วย อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ภูมิหลังของครอบครัว ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างปัจเจกบุคคล (Individual Differences Theory) ของเดอร์เฟอร์ (De Fleur, 1996) ได้เสนอหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลดังนี้

- 4.1 มนุษย์เรามีความแตกต่างอย่างมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยาบุคคล
- 4.2 ความแตกต่างนี้ บางส่วนมาจากลักษณะแตกต่างทางชีวภาคหรือทางร่างกายของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างกันที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้
- 4.3 มนุษย์ซึ่งถูกชูปเลี้ยงภายใต้สถานการณ์ต่างๆ จะเปิดรับความคิดเห็นแตกต่างกันไปอย่างกว้างขวาง
- 4.4 จากการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อถือที่รวมเป็นลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป

วชิรวัชร งามละม่อม (2558) ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ เป็นความหลากหลายด้านภูมิหลังของบุคคล ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ลักษณะโครงสร้างของร่างกาย ความอาวุโสในการทำงาน เป็นต้น โดยจะแสดงถึงความเป็นมาของแต่ละบุคคลจากอดีตถึงปัจจุบัน ในหน่วยงานหรือในองค์กรต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยพนักงานหรือบุคลากรในระดับต่างๆ ซึ่งมี

ลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกที่แตกต่างกันมีสาเหตุมาจากความแตกต่างทางด้านประชากรศาสตร์หรือภูมิหลังของบุคคล

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเปิดรับสื่อ

การสื่อสารนั้นจัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อความอยู่รอดของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค แม้ว่าการสื่อสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตายของมนุษย์ เหมือนกับปัจจัยอื่น แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยเหล่านั้น ย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมืออย่างแน่นอน มนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของตน และ เพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม การสื่อสารเป็นพื้นฐานของการติดต่อของกระบวนการสังคม ยิ่งสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น และประกอบด้วยคนจำนวนมากขึ้นเท่าใด การสื่อสารก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมจะนำมาซึ่งความซับซ้อน หรือความสับสนต่างๆ จนอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ และไม่แน่ใจแก่สมาชิกของสังคม ดังนั้น จึงต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เจตน์ยर्थ เพชรศรี (2552) ได้สรุปความหมายของการเปิดรับสื่อ (Media Exposure) ไว้ว่า หมายถึง การเปิดรับข่าวสารจากสื่อ ไม่ว่าจะเป็นสื่อบุคคล สื่อมวลชน หรือสื่ออื่นๆ ก็ตาม ข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญที่จะทำให้คนเรารู้เท่าทันเหตุการณ์ ก้าวทันสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถนำไปใช้ประโยชน์และช่วยในการตัดสินใจในการทำกิจกรรม ตามความต้องการของแต่ละบุคคล และการที่คนเรามีความต้องการข้อมูลข่าวสารมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งต้องเปิดรับสื่อหรือข่าวสารมากขึ้นเช่นกัน

ธีรศักดิ์ อริยะอรชุน (2556) กล่าวว่า พฤติกรรมการเปิดรับ (Exposure) คือ การที่ผู้บริโภคเลือกรับเอาสิ่งเร้าเข้ามาโดยผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งเป็นการเลือกรับสิ่งเร้าบางตัวเท่านั้น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการเปิดรับเป็นขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการรับรู้ (Perception) เมื่อผู้บริโภคมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อแล้ว จึงจะให้ความสนใจในตัวสาร และต่อมามีจึงทำการตีความหมายสารที่ได้รับนั้น

เซเวริน และ แทนคาร์ด (Severin and Tankard Jr, 2001) ได้ประมวลแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาต่างๆ ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้รับสารมีกระบวนการที่ซับซ้อนในการรับรู้และประมวล

ข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งทำให้เป้าประสงค์ในการส่งสารของผู้ส่งสารไม่สามารถบรรลุได้ง่ายๆ แม้ว่าสารนั้นถูกถ่ายทอดหรือส่งไปถึงผู้รับแล้วก็ตาม ซึ่งแบบแผนการใช้สื่อของผู้รับสารนั้นมีลักษณะเป็น "การเลือก" อยู่เสมอ

แม็คคอมบ และเบคเกอร์ (McCombs and Becker, 1992) ได้กล่าวถึงการเปิดรับสื่อของบุคคลว่าเป็นการเปิดรับสื่อเพื่อสนองความต้องการ 6 ประการ คือ

1. เพื่อต้องการรู้ทันเหตุการณ์ (Surveillance) โดยการสังเกตการณ์และติดตาม ความเคลื่อนไหวต่างๆ จากสื่อมวลชน เพื่อให้รู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ และทันสมัย
2. เพื่อต้องการคำแนะนำ (Action Guidance) ในการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง และช่วยตัดสินใจในแต่ละวัน
3. เพื่อความตื่นเต้น (Excitement) เพื่อการสร้างความรู้สึกว่าได้อยู่ร่วมกันในเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น
4. เพื่อเสริมความคิดเห็น (Reinforcement) ช่วยเสริมความคิดเห็นเดิมให้มั่นคงยิ่งขึ้น หรือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำไปแล้ว
5. เพื่อประกอบการสนทนากับบุคคลอื่น (Anticipate Communication) ช่วยเพิ่มอรรถรสในการสนทนา
6. เพื่อความบันเทิง (Entertainment) รวมทั้งการผ่อนคลายอารมณ์

ศุภนาย เขียวขุ่ม (2553) สรุปวัตถุประสงค์ของการเลือกเปิดรับสาร หรือการบริโภคข่าวสารของผู้รับสารนั้นอาจจำแนกได้ 4 ประการคือ

1. เพื่อการรับรู้ (Cognition) คือ ผู้รับสารต้องการสารสนเทศ (Information) เพื่อสนองต่อความต้องการและความอยากรู้
2. เพื่อความหลากหลาย (Diversions) เช่น การเปิดรับสื่อเพื่อแสวงหาความเร้าใจตื่นเต้น สนุกสนาน
3. เพื่ออรรถประโยชน์ทางสังคม (Social Utility) หมายถึง การต้องการสร้างความคุ้นเคย หรือการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น การใช้ภาษาร่วมสมัย เพื่อหลีกเลี่ยงงานประจำ หรือหลีกเลี่ยงคนรอบข้าง
4. เพื่อการผลัดจากสังคม (Withdrawal) เป็นการเปิดรับสื่อหรือเข้าหาสื่อ เพื่อหลีกเลี่ยงงานประจำ หรือหลีกเลี่ยงคนรอบข้าง

ทั้งนี้กระบวนการเลือกสรรข่าวสารเปรียบเสมือนเครื่องกรองการรับรู้ข่าวสารของมนุษย์ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ (ชานันต์ รัตนโชติ, 2552, หน้า 11)

1. การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure or Selective Attention) หมายถึง แนวโน้มที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับนี้ได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวาง และพบว่า การเลือกเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ อาทิเช่น ทักษะคติเดิมของผู้รับสาร คือ บุคคลมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดเดิมของตนเอง ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารใหม่ที่ไม่ลงรอยหรือไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว จะเกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือมีความไม่สบายใจ ที่เรียกว่า "Cognitive dissonance" ดังนั้น การที่จะลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกสรรเฉพาะข่าวสารที่ลงรอยกับความคิดเดิมของตน เฟสติงเจอร์ยังชี้ให้เห็นว่า เมื่อบุคคลได้ตัดสินใจในเรื่องหนึ่งที่มีความได้เปรียบเสียเปรียบก้ำกึ่งกัน บุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะแสวงหาข่าวสารที่สนับสนุนการตัดสินใจนั้นๆ มากกว่าที่จะแสวงหาข่าวสารที่ขัดกับสิ่งที่กระทำลงไป

นอกจากทัศนคติดั้งเดิมที่เป็นตัวกำหนดในการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ยังมีปัจจัยทางด้านสังคม จิตใจ และลักษณะส่วนบุคคลอีกมากมายหลายประการ ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น ระดับการศึกษา วัย อาชีพ รายได้ ฯลฯ) ความเชื่อ อุดมการณ์ ลัทธินิยม ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ประสบการณ์ ฯลฯ ที่มีส่วนในการกำหนดการเลือกเปิดรับข่าวสารอีกด้วย

2. การเลือกรับรู้หรือตีความ (Selective Perception or Selective Interpretation) เป็นกระบวนการกลั่นกรองในขั้นตอนต่อมา เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้วแต่ละคนอาจจะตีความหมายตามความเข้าใจของตัวเอง หรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาพาร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ขณะนั้น เป็นต้น

3. กระบวนการเลือกจดจำ (Selection Retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของตนเองและมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยได้ง่ายกว่า ดังนั้นการสื่อสารมวลชนอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย แม้ว่าผู้รับสารจะได้รับสารนั้นครบถ้วน แต่ผู้รับสารอาจจะไม่สนใจจดจำสิ่งที่เราต้องการให้รู้ให้จดจำก็เป็นได้เสมอ

วิลเบอร์ ชแรมม์ (Wilbur Schramm, 1973) กล่าวถึงหลักการทั่วไปของการเลือกความสำคัญของข่าวสารว่าขึ้นอยู่กับการใช้ความพยายามน้อยที่สุด (Least Effort) และผลที่จะได้ (Promise of Reward) ซึ่งอยู่ในรูปของสูตรการเลือกรับข่าวสารดังนี้

$$\text{การเลือกรับข่าวสาร} = \frac{\text{สิ่งตอบแทนที่คาดหวัง}}{\text{ความพยายามที่ต้องใช้}}$$

จากสูตรนี้จะเห็นได้ว่า คนเรามีแนวโน้มที่จะเปิดรับข่าวสารที่ใช้ความพยายามน้อย เช่น ข่าวสารต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัว สามารถเลือกรับได้ง่ายและมีสารประโยชน์ต่อตนเอง ในการเลือกนั้น อาจมีสาเหตุอื่นๆ อีก เช่น ประสบการณ์ต่างกัน ความสามารถในการประเมินสารประโยชน์ของ ข่าวสาร ตลอดจนสภาวะทางสังคมและจิตใจของแต่ละคนด้วย

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารนี้ จะเห็นได้ว่าข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญ ในการนำมาประกอบการตัดสินใจของบุคคล ยิ่งบุคคลเกิดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มากเท่าใดบุคคลย่อมต้องการเปิดรับข่าวสารมากขึ้นเท่านั้น โดยไม่จำกัดว่าจะทำการเปิดรับ ข่าวสารจากสื่อใด ไม่ว่าจะเป็น สื่อมวลชน สื่อบุคคล หรือสื่อเฉพาะกิจ แต่ทั้งนี้บุคคลจะทำการ เปิดรับข่าวสารเฉพาะเรื่องที่ตนให้ความสนใจเท่านั้นเนื่องจากข่าวสารในปัจจุบันมีมากเกินไปที่ ผู้รับสารจะรับไว้ทั้งหมดได้ จึงทำให้เกิดกระบวนการเลือกรับข่าวสารขึ้น อย่างไรก็ตามบุคคล แต่ ละคนก็จะมีเกณฑ์ในการเลือกรับข่าวสารที่แตกต่างกันตามลักษณะส่วนบุคคล, สภาพแวดล้อมใน สังคมนั้นๆ และวัตถุประสงค์หรือความต้องการที่จะเปิดรับข่าวสารของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันได้ด้วย

ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

แพรวภัทร ยอดแก้ว (2551) สรุปว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดหรือความเชื่อ และแนวโน้มที่จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคล เป็นปฏิกิริยาตอบสนอง โดยการประมาณค่า ว่าชอบหรือไม่ชอบ ที่จะส่งผลกระทบต่อการตอบสนองของบุคคลในเชิงบวกหรือเชิงลบต่อบุคคล สิ่งของ และสถานการณ์ ในสภาวะแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ โดยที่ทัศนคตินี้สามารถเรียนรู้ได้โดย ใช้ประสบการณ์

อรรถเดช สรสุชาติ (2558) สรุปว่า ทัศนคติ (Attitude) นั้นเป็นการแสดงความคิดเห็นใน ลักษณะ สั้นๆง่ายๆ อาจจะใช้เรียกว่า เป็นการแสดงความคิดเห็นเมื่อถูกถามเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่อง หนึ่ง เช่น เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ชอบ หรือไม่ชอบ จะเห็นได้ว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกทั้งใน ทางบวกและในทางลบ เป็นการตอบสนองของบุคคลไปสู่อุบัติการณ์ สิ่งของและสถานการณ์ของแต่ละ บุคคล ทัศนคตินี้มีลักษณะที่เป็นนามธรรมและเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการแสดงออกทางด้านปฏิบัติแต่ ไม่ใช่แรงจูงใจและแรงขับ หากเป็นสภาพแห่งความพร้อมที่จะโต้ตอบและแสดงให้ทราบถึงแนว

ทางการตอบสนองของบุคคล ทักษะคิดจึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและมีผลต่อแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมา

Schiffman and Kanuk (2000) ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่า เป็นความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้ทำให้มีพฤติกรรมลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง และได้กำหนดองค์ประกอบทัศนคติไว้ 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนของความเข้าใจ (Cognitive Component) คือ ความรู้ (Knowledge) การรับรู้ (Perception) ความเชื่อ (Beliefs) อาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งในส่วนของความเร็วและการรับรู้จะได้รับจากประสบการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลายแหล่งข้อมูล และความรู้ี้จะมีผลกระทบต่อความเชื่อ (Beliefs)

2. ส่วนของความรู้สึก (Affective Component) จะสะท้อนอารมณ์ (Emotion) หรือความรู้สึก (Feeling) ของผู้บริโภคที่มีต่อความคิดหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ในเรื่องความชอบและอารมณ์ที่มีต่อสิ่งนั้นๆ

3. ส่วนของพฤติกรรม (Conative Component หรือ Behavior) จะสะท้อนถึงแนวโน้มการมีพฤติกรรมของผู้บริโภค หรือแนวโน้มการกระทำที่แสดงออกหรือความโน้มเอียงที่จะซื้อสินค้าตามทัศนคตินั้นๆ

อดุลย์ จาตุรงค์กุล และดลยา จาตุรงค์กุล (2550) พบว่าแหล่งที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ คือ

1. ประสบการณ์ของบุคคล (Personal Experience) ทัศนคติของผู้บริโภคเกิดขึ้นเนื่องจากการก่อตัวของทัศนคติที่เรียนรู้จากประสบการณ์และสิ่งจูงใจของบุคคล ประเภทและความน่าเชื่อถือที่ผู้บริโภคสะสมมาจากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้บริโภคบุคลิกภาพที่ผู้บริโภคได้พัฒนาขึ้นมาด้วยตัวเองกระทบต่อทัศนคติผู้บริโภค

2. ผู้มีอิทธิพลจากแหล่งภายนอก (External Authorities) การก่อตัวของทัศนคติมักจะได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน ซึ่งแหล่งต่างๆ เหล่านี้จะให้ข่าวสารแก่ผู้บริโภคจากประสบการณ์และความเป็นจริงนี้จะก่อให้เกิดทัศนคติ

3. วัฒนธรรมที่มีต่อการก่อตัวของทัศนคติ (Cultural Effects on Attitude Formation) วัฒนธรรมของสิ่งแวดล้อมกระทบต่อการก่อตัวของทัศนคติ อิทธิพลอื่นเกิดมาจากวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี และการเกี่ยวข้องกับสังคมจะทำให้เกิดเป็นทัศนคติที่มีต่อสถานการณ์ใหม่ๆ

ลิวน สายยศ และอังคณา สายยศ (2546) ได้สรุปวิธีวัดทัศนคติ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีที่ง่ายและตรงไปตรงมามากที่สุด การสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะต้องเตรียมข้อรายการที่จะซักถามไว้อย่างดี ข้อรายการนั้นต้องเขียนเน้นความรู้สึกที่สามารถวัดทัศนคติให้ตรงเป้าหมาย ผู้สัมภาษณ์จะได้ทราบความนึกคิด หรือความคิดเห็นของผู้ตอบที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่มีข้อเสียว่า ผู้ถามอาจจะไม่ได้รับคำตอบที่จริงใจจากผู้ตอบเพราะผู้ตอบอาจบิดเบือนคำตอบ เนื่องจากอาจเกิดความเกรงกลัวต่อการแสดงความคิดเห็น วิธีแก้ไขคือผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้เป็นกันเอง ให้ผู้ตอบรู้สึกสบายใจ ไม่เคร่งเครียดเป็นอิสระ และแน่ใจว่าคำตอบของเขาจะเป็นความลับ

2. การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการที่ใช้ตรวจสอบบุคคลอื่น โดยการเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน เพื่อที่จะได้ทราบว่าบุคคลที่เราสังเกตมีทัศนคติความเชื่อ อุดมคติเป็นอย่างไร ข้อมูลที่ได้รับจากการสังเกตจะต้องถูกต้องใกล้เคียงกับความจริงหรือเป็นที่เชื่อถือได้เพียงใดนั้น มีข้อควรคำนึงหลายประการ กล่าวคือควรมีการศึกษาหลายๆ ครั้ง ทั้งนี้เพราะทัศนคติของบุคคลมาจากหลายๆ สาเหตุ นอกจากนี้ตัวผู้สังเกตจะต้องทำตัวเป็นกลาง ไม่มีความลำเอียง และการสังเกต ควรสังเกตหลายๆ ช่วงเวลาไม่ใช่สังเกตเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่ง

3. การรายงานตนเอง (Self-Report) วิธีนี้ต้องการให้ผู้ถูกสอบวัดแสดงความรู้สึกของตนเองตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส นั่นคือ สิ่งเร้าที่เป็นข้อคำถามให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมา สรุปได้ 4 วิธี คือ

3.1 มาตรฐานวัดแบบของเทอร์สโตน (Thurstone's Type Scale) ใช้การกำหนดโครงสร้างโดยนำข้อความไปตัดสั้น และแจกแจงความถี่ ความถี่สะสม หาความแปรปรวน แล้วนำแบบวัดชุดเดิมมาทดสอบอีกครั้ง

3.2 มาตรฐานวัดแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) เป็นการวัดที่ใช้กันอย่างกว้างขวางและสามารถวัดได้เกือบทุกเรื่อง และยังมีความเที่ยงตรงสูงกว่าแบบอื่นอีกด้วย แต่ละมาตรวัดห่างเท่ากันเป็น 1, 2, 3, 4, และ 5 เป็น positive หรือ negative แล้วแต่ข้อคำถามที่ผู้ศึกษาตั้งขึ้น

3.3 มาตรฐานวัดแบบของกัตต์แมน (Guttman Scale) ไม่ใช่วิธีสร้างและพัฒนาแบบวัดทัศนคติ แต่เป็นวิธีประเมินหรือวิเคราะห์มาตราส่วน

3.4 มาตรฐานวัดแบบออสกู๊ด (Osgood's Scale) ใช้วัดทัศนคติและวัดบุคลิกภาพความคิดเห็น ความเชื่อและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยแยกความแตกต่างของมโนทัศน์

4. เทคนิคจินตนาการ (Projective Techniques) วิธีนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปเร้าผู้ทดสอบ เช่น ประโยคไม่สมบูรณ์ ภาพแปลกๆ เรื่องราวแปลกๆ เมื่อผู้ทดสอบเห็นสิ่งเหล่านี้จะจินตนาการออกมาแล้วนำมาตีความหมายจากการตอบนั้นๆ พอจะรู้ได้ว่ามีทัศนคติอย่างไร

5. การวัดทางสรีระภาพ (Physiological Measurement) การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้า แต่สร้างเฉพาะเพื่อจะวัดความรู้สึกอันจะทำให้พลังไฟฟ้าในร่างกายเปลี่ยนแปลง เช่น ถ้าดีใจเข็มจะชี้อย่างหนึ่ง เสียใจเข็มจะชี้อีกอย่างหนึ่ง ใช้หลักการเดียวกันกับเครื่องจับเท็จ เครื่องมือแบบนี้ยังพัฒนาไม่ดีพอจึงไม่นิยมใช้เท่าใด

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของทัศนคติว่าเป็น ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการรับชม Club Friday The Series ซึ่งมุ่งเน้นการแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ชีวิต ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการวัดผลแบบรายงานตนเองด้วยวิธีของลิเคอร์ท โดยให้รายงานตามองค์ประกอบของทัศนคติได้แก่ องค์ประกอบด้านอารมณ์และความรู้สึก (Affect) องค์ประกอบด้านความนึกคิด (Cognition) และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior)

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างและการผลิตรายการละครโทรทัศน์

คนทั่วไปชอบชมโทรทัศน์ และคนจำนวนมากใช้เวลาพักผ่อนหลังจากการทำงานด้วยการชมโทรทัศน์ เพราะถือเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเรามากที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับข่าวสาร ความบันเทิง การพักผ่อน หรือการติดตามความคืบหน้าต่างๆ จากโทรทัศน์ เพราะเหตุนี้โทรทัศน์จึงเป็นเสมือนปัจจัยที่ 5 ที่ไม่ขาดหายไปจากชีวิตคน และเหตุผลนี้เองจึงทำให้เกิดการแข่งขันที่จะนำเสนอรูปแบบรายการโทรทัศน์ออกมาในหลากหลายรูปแบบ

การจำแนกประเภทรายการโทรทัศน์สามารถทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับผู้จำแนกและหลักเกณฑ์ในการแยกประเภท การจัดแบ่งประเภทรายการโทรทัศน์ตามวัตถุประสงค์ของลักษณะรายการเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. รายการความรู้ (Information)
2. รายการข่าว (News)
3. รายการบันเทิง (Entertainment)
4. รายการโฆษณา (Advertising)

รูปแบบรายการโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยม จำแนก 5 รูปแบบ ดังนี้

1. รายการสัมภาษณ์และรายการสนทนา (Interview and Conversational programme) คือ รายการที่ออกอากาศด้วยการเสนอการพูดคุยของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยคนหนึ่งทำหน้าที่ถามแทนผู้ฟังเพื่อการถ่ายทอดแนวความคิด ความรู้ หรือข่าวสารในเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยเสียงของผู้ร่วมรายการไปสู่ผู้ฟังโดยตรง ทั้งนี้ต้องมีวัตถุประสงค์และหัวข้อเรื่องการพูดคุยนั้นอย่างชัดเจนด้วย

2. รายการแข่งขัน (Game Show Programme) คือ รายการที่เน้นความตื่นเต้นเร้าใจชวนติดตาม ทำให้ผู้ชมคล้อยตามไปกับรายการ โดยการแข่งขันในกิจกรรมต่างๆ ของบุคคลต่างๆ ที่เชิญมาร่วมในรายการ อาจเป็นการเชิญบุคคลที่สมัครมาจากทางบ้าน เพื่อให้ความรู้สึกแก่ผู้ชมในการมีส่วนร่วมในรายการหรืออาจจะผสมผสานกัน คือ มีทั้งดาราดังและผู้ชมที่เชิญมาจากทางบ้าน ซึ่งรายการแข่งขันนั้น หัวใจสำคัญอยู่ที่วิธีการแข่งขันที่แปลกใหม่ เร้าใจ ชวนตื่นเต้น

3. รายการเพลง (Music Show Programme) คือ รายการที่บทเพลงเป็นหัวใจหลักของการดำเนินรายการ แม้จะมีการนำเสนอส่วนอื่นด้วย แต่ก็มีสัดส่วนน้อยและไม่ใช่ประเด็นหลักของการนำเสนอ แบ่งได้ตามลักษณะที่มาของบทเพลง ดนตรี ลักษณะของการผลิตและถ่ายทอด

4. ละครโทรทัศน์ (TV Cinema) คือ เป็นความบันเทิงแบบบันเทิงคดี (Fiction) ที่นำเสนอทางโทรทัศน์ กล่าวคือ เรื่องราวที่นำเสนอเป็นเรื่องราวที่แต่งขึ้นตามจินตนาการของผู้ประพันธ์และผู้เขียนบท ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องจริงเสมอไป โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การให้ความบันเทิง

5. สารคดี (Documentary) คือ การนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นเรื่องจริง เคยเกิดขึ้นจริง มีอยู่จริง โดยมีการเตรียมการหาข้อมูล เรียบเรียง ภาพและเสียงให้ออกมามีความน่าสนใจและสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถทำให้ผู้ชมได้รับสาระความรู้เกิดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ร่วมตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดไว้

พื้นฐานเกี่ยวกับละครโทรทัศน์นั้น ประกอบไปด้วยข้อมูลเบื้องต้น 2 ส่วนด้วยกันคือ

1. ประเภทของละครโทรทัศน์
2. องค์ประกอบของบทละครโทรทัศน์

ซึ่งจำแนกโดยใช้ประเภทของเรื่องราวหรือเนื้อหาของละคร ดังนี้

1. ละครแนวอิงเรื่องจริงหรือประวัติศาสตร์ เป็นละครที่สร้างขึ้นบนรากฐานของเรื่องจริงหรือจากประวัติศาสตร์สามารถค้นคว้าหาหลักฐานอ้างอิงได้ ใช้ทุนสูง ดำเนินการผลิตต้องทำอย่างประณีตใช้เวลานาน เช่น ทหารเสือพระเจ้าตากสิน

2. ละครแนวชีวิต ส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องนวนิยายเกี่ยวกับชีวิตรักของหนุ่มสาว ตั้งแต่เป็นเรื่องจากชีวิตในตำนานชาวบ้านจนถึงชีวิตของคนในสังคมชั้นสูงทั้งในอดีตและปัจจุบัน บางเรื่องก็อาจเป็นเรื่องชีวิตภายในครอบครัว การต่อสู้ดิ้นรน ได้รับความนิยมนิยมสูงตลอดมา เช่น ละครโทรทัศน์เรื่อง “บ้านทรายทอง”

3. ละครแนวตลก มักจะเป็นเรื่องตลกขบขัน ทั้งนี้มักจะใช้สถานการณ์ในชีวิตประจำวัน มาผูกเป็นเรื่อง

4. ละครแนวอาชญากรรมสืบสวนสอบสวน ค่อนข้างเป็นเรื่องหนักและรุนแรง

5. ละครแนวลึกลับ ทั้งแนวไสยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ฆาตกรรมและสืบสวนสอบสวน เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยก็ได้ มักนิยมนำเรื่องเป็นปมปริศนาชวนให้ผู้ชมติดตามอย่างละเอียดถี่ถ้วน

6. ละครแนวผจญภัย เดินทางผจญภัยเพื่อแสวงหาโชคลาภ หรือบุคคลธรรมดา จะต้องหนีหรือต่อสู้เพื่อเอาตัวรอด

7. ละครแนวเพื่อนมหัสจรรย์ ผู้ชมกลุ่มเด็กตามละครในแนวนี้บางเรื่องอาจจะหวังผู้ชมกลุ่มใหญ่เป็นเป้าหมายด้วย

8. ละครแนวนิทานพื้นบ้านวรรณคดี นำมาจากวรรณคดี ตำนาน นิทานพื้นบ้าน เนื้อเรื่องมักจะเป็นเรื่องคติสอนใจในการครองชีวิต เปรียบเทียบให้เห็นถึงความดีชั่ว สื่อมวลชนหลายแขนงในประเทศไทยได้เรียกชื่อเชิงวิจารณ์ละครประเภทนี้ว่า “ละครจักรๆ วงศ์ๆ”

องค์ประกอบของละครประกอบไปด้วยปัจจัยดังนี้

1. เค้าโครงเรื่อง เป็นการลำดับเหตุการณ์อย่างมีเหตุผล มีจุดมุ่งหมายปลายทาง ความยาวพอเหมาะประกอบด้วยตอนต้น กลางและจบเหตุการณ์ทุกตอนมีความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมสมเหตุสมผล

2. ตัวละครและการวางนิสัยตัวละคร โดยตัวละคร คือ ผู้กระทำและผู้ที่ได้รับผลจากการกระทำ แบ่งได้ 2 ประเภท

2.1 ตัวละครที่มีลักษณะที่เป็นแบบตายตัว หมายถึง ตัวละครที่สามารถมองเห็นได้แต่เพียงด้านเดียว และมักมีลักษณะนิสัยที่ตามแบบฉบับที่นิยมใช้กันในบทละครทั่วไป เช่น พระเอก นางเอก ผู้ร้าย ตัวอิจฉา

2.2 ตัวละครที่เห็นได้รอบด้านหมายถึงตัวละครที่มีความลึกซึ้งและเข้าใจยากกว่าตัวละครประเภทแรกมักมีลักษณะคล้ายชีวิตจริงของคนจริงๆ อาจมองเห็นโดยรอบด้าน มีทั้งส่วนดีและส่วนเสียและต้องศึกษาอย่างละเอียดจึงจะเข้าใจได้

การวางลักษณะตัวละคร คือ การที่ผู้เขียนบทละครกำหนดให้ตัวละครมีลักษณะนิสัยตามความเหมาะสมของเรื่องราวที่น่าเสนอ

3. ความคิด หลังจากที่ได้ชมละครเรื่องนั้นๆไปแล้วผู้ชมจะได้รับแง่คิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆในชีวิตที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารต่อผู้ชม ความคิด ที่อยู่เบื้องหลังละครก็คือ จุดมุ่งหมายหรือความหมายของบทละครเรื่องนั้นในปัจจุบันมักมีผู้นิยมใช้คำว่า “แก่น” ของเรื่องซึ่งหมายความว่าละครเรื่องนี้พูดถึงอะไรพูดถึงเรื่องนั้นว่าอย่างไร หลักการที่ความคิดจะต้องเป็นการให้ความคิดอย่างแนบเนียนโดยผู้ชมได้รับความคิดจากประสบการณ์จากการติดตามเรื่องราวในละคร

4. การให้ภาษา เป็นศิลปะการถ่ายทอดเรื่องราวและความคิดผู้ประพันธ์ออกมาทางคำพูดของตัวละครหรือบทสนทนา ซึ่งการเขียนบทนั้นจะต้องมีความกระชับเพียงพอที่ผู้ชมฟังแล้วสามารถเข้าใจและติดตามเรื่องราวตลอดได้

5. เพลงประกอบละคร เป็นศิลปะการถ่ายทอดเรื่องราวและความคิดของผู้ประพันธ์ออกมาทางบทเพลงที่ตัวละครขับร้อง แม้ว่าปัจจุบันละครโทรทัศน์ไม่ได้มีเพลงทุกเรื่องแต่ก็สามารถใช้บทเพลงเป็นส่วนหนึ่งของบทละครได้และบทเพลงในละครโทรทัศน์เรื่องนั้นจะมีความสัมพันธ์กัน

ลักษณะของการทำงานการผลิตละครโทรทัศน์ เป็นลักษณะการทำงานที่เป็นงานประจำ คือการทำงานเป็นตารางทุกวัน เนื่องจากละครโทรทัศน์ต้องออกอากาศตลอดทั้งปีติดต่อกันไป การทำงานละครโทรทัศน์จึงเป็นการทำงานเป็นลักษณะการทำงานประจำ

ละครโทรทัศน์ไทยจะมีความยาวมาตรฐานประมาณ 24 ตอนๆ ละ 1 ชั่วโมง ออกอากาศสัปดาห์ละ 2-3 วัน ใช้เวลาในการออกอากาศทั้งเรื่องประมาณ 2 เดือน ดังนั้นจะสังเกตได้ว่าละครโทรทัศน์ไทยในปัจจุบันไม่ได้เป็นการทำงานในลักษณะเป็นประจำเหมือนในต่างประเทศ เพราะการผลิตละครโทรทัศน์ไทยจะทำงานจบเป็นเรื่องๆไป การทำงานนั้นในหนึ่งเรื่องโดยปกติใช้เวลาประมาณ 3 เดือนถึง 6 เดือน หรือบางเรื่องอาจใช้เวลาเป็นปี ซึ่งระยะเวลาขึ้นอยู่กับความยาวของบทละคร ความเร่งออกอากาศ และความประณีตพิถีพิถันในการผลิตของทีมงานด้วยเช่นกัน

การผลิตละครโทรทัศน์ ที่มีคุณภาพ มี 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการเตรียมงาน Pre-Production

ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด การเริ่มต้นต้องแน่ใจว่าจะทำละครเรื่องอะไร ออกมาอย่างไร ต่อไปคือคิดว่าใครเป็นผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย จะทำอย่างไรให้ละครหน้าสนใจ ระยะเวลาการทำถือเป็นระยะในการวางแผน ผู้กำกับการแสดงที่มีความสามารถจะถูกคัดเลือกมาทำงานเพื่อกำหนดทิศทางของงานผลิตทั้งหมด ซึ่งในที่นี้นอกจากผู้กำกับแล้วฝ่ายอื่นๆก็ต้องเข้าใจในบท ซึ่งใน

ที่นี้จำเป็นต้องมีการประชุมทีมงานผลิตละคร การประชุมมีความสำคัญอย่างมาก กำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

- 1.1 มีการประชุมเพื่อเข้าใจเนื้อหาบทละครโทรทัศน์และกำหนดทิศทางของละครโทรทัศน์รวมถึงองค์ประกอบโดยรวมของงาน
- 1.2 มีการจัดทำตารางการถ่ายทำ เพื่อวางแผนการถ่ายทำละครโทรทัศน์แต่ละวัน
- 1.3 มีการประชุมทีมงานในแต่ละฝ่ายต่างๆเพื่อทราบรายละเอียดของงานที่จะถ่ายทำในครั้งต่อไปและนำงานที่ได้รับไปปฏิบัติ

2. ขั้นตอนการถ่ายทำ Production

การทำงานขั้นตอนการถ่ายทำ คือ การทำงานไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ในตารางการถ่ายทำ กล่าวคือ เมื่อได้ประชุมเสร็จแล้วทุกฝ่ายได้ไปทำงานตามที่ได้ประชุมกัน ต่อไปก็จะเข้าสู่กระบวนการในการถ่ายทำละครโทรทัศน์ ในการถ่ายละครโทรทัศน์ ในการทำงานถ่ายทำทุกคนในทีมงานจะต้องให้บทละครโทรทัศน์ กับใบตารางการถ่ายทำเป็นหลักยึดในการทำงานในแต่ละวัน การทำงานการผลิตละครที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรที่จะสามารถทำงานถ่ายทำได้อย่างน้อยร้อยละ 90 ของตารางการถ่ายทำที่กำหนดไว้ในการประชุม

3. ขั้นตอนหลังการถ่ายทำ (Post Production) ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก

3.1 การตัดต่อภาพ เป็นการเล่าเรื่องของละครโทรทัศน์ให้มีความน่าติดตาม การตัดต่อช่วยตัดทอนหรือเสริมอารมณ์ทางการแสดงด้วยเทคนิคการตัดต่อ เล่าเรื่องเพื่อช่วยในการสื่อสารทางการแสดงของนักแสดงให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.2 การลงเสียงและดนตรี เปรียบเสมือนการตกแต่งงาน

4. ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) การผลิตละครโทรทัศน์มีการประเมินผลตลอดเวลา โดยมีลำดับขั้น ดังนี้

4.1 การประเมินในขั้นตอนเตรียมงาน อาจมีการปรับแผนเพื่อให้มีความเหมาะสมกับความเป็นไปได้เอาให้เกิดปัญหาน้อยที่สุดในขั้นตอนการถ่ายทำ

4.2 การประเมินในขั้นตอนการถ่ายทำ ขณะที่ถ่ายทำหากพบว่ามีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดต้องรีบแก้ไขทันที

4.3 การประเมินผลขั้นตอนหลังการถ่ายทำ ก่อนที่จะนำไปออกอากาศต้องมีการตรวจสอบงานที่ผ่านการตัดต่อภาพ และลงเสียง ที่สมบูรณ์ การตรวจสอบคุณภาพของละครโทรทัศน์เพื่อให้ได้มาตรฐานที่ดีในการออกอากาศ มีดังนี้

4.3.1 ทางด้านคุณภาพของไฟล้งานละครโทรทัศน์ ต้องมีความคมชัดทางภาพที่สามารถออกอากาศได้อยู่ในเกณฑ์ที่ผ่านการตรวจสอบ มีเสียงมีระดับความคมชัดในเกณฑ์การตรวจสอบ

4.3.2 การนำเสนอภาพที่เหมาะสมต่อผู้ชม ไม่ขัดต่อกฎหมาย และ ศีลธรรม

4.3.3 การใช้คำพูดและเสียงต่างๆต้องเหมาะสม ไม่ใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ

4.3.4 เรื่องราวการนำเสนอต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ชมทั่วไปและเนื้อหาของละครโทรทัศน์ไม่เป็นสาเหตุให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนเชื้อชาติต่างๆ ในสังคมทั้งภายในชาติและต่อประเทศอื่น หรือนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทั้งภายในชาติแต่ต่อประเทศอื่น

4.4 การประเมินผลหลังการนำไปเผยแพร่ออกอากาศ เป็นการประเมินคุณภาพละครโทรทัศน์ในภาพรวมทั้งหมด หลังจากได้รับชมแล้วมีความเข้าใจ ความคิดเห็น ความรู้สึก ทัศนคติ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้ชมไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด

สำหรับเนื้อหาของละครโทรทัศน์คุณภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ละครโทรทัศน์นั้นมีคุณภาพและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น พิจารณาจากปัจจัย 3 ประการ

1. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ในการประเมินค่าของเนื้อหา
2. คุณภาพในเรื่องของความแปลกใหม่
3. คุณภาพในเรื่องของความเหมาะสมกับสถานการณ์

การประเมินคุณภาพเนื้อหารายการโทรทัศน์ว่า มีการพิจารณาจาก 2 ส่วนคือ

1. การพิจารณาคุณภาพของรายการโทรทัศน์ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาจากองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่

- การก่อให้เกิดระบบวิธีคิด
- การก่อให้เกิดความรู้ในเชิงวิชาการ
- การพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม
- การเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต
- การเรียนรู้ ยอมรับ และเข้าใจในความแตกต่างหลากหลาย
- การพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและสังคม

โดยทั้ง 6 ด้านนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์จึงเรียกว่า + 6

2. การพิจารณาเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ เพื่อดูว่ารายการนั้นๆ เหมาะกับผู้ชมวัยใด โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

- เพศ
- ภาษา
- พฤติกรรมและความรุนแรง (ทั้งต่อตนเอง บุคคล หรือสิ่งของ)

โดยดูจากภาพ เนื้อหา มุมกล้อง วิธีการถ่ายทำ เสียง เนื่องจากผู้ชมในแต่ละวัยจะมีความสามารถในการแยกแยะเนื้อหาได้ไม่เท่ากัน เด็กจะมีวิจารณญาณที่น้อยกว่าผู้ใหญ่ เกณฑ์เนื้อหาทั้ง 3 ด้านนี้จึงถูกนำมาใช้เป็นตัวแบ่งระดับความเหมาะสมให้แก่ผู้ชมในแต่ละวัย จึงเรียกว่า - 3

จึงกล่าวได้ว่าการที่จะได้มาซึ่งงานละครโทรทัศน์ที่สมบูรณ์นั้น ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ของทีมงานผลิตละครโทรทัศน์อย่างมาก เริ่มจากขั้นตอนกว่าจะขายงานละครกับทางสถานีโทรทัศน์ได้นั้น ทางผู้จัดละครโทรทัศน์ต้องแสวงหานิยายหรือโครงเรื่องที่ดี นำเสนองานกับทางสถานีโทรทัศน์ต่างๆ ในการทำงานการผลิตละครโทรทัศน์นั้นทีมงานผลิตละครโทรทัศน์ต้องมีการทำงานตามกระบวนการผลิตงานละครโทรทัศน์ตามขั้นตอนต่างๆ อย่างครบถ้วน เพื่อให้การดำเนินการผลิตละครเป็นไปอย่างถูกต้อง ซึ่งในทุกขั้นตอนการผลิตงานละครล้วนสอดคล้องและเกี่ยวเนื่องต่อกันไปเป็นลำดับ โดยมีบทละครโทรทัศน์เป็นหัวใจในการทำงานตามกระบวนการผลิตทั้งหมดที่ทีมงานผลิตทุกคนต้องใช้ร่วมกับการทำงาน

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ประยูร ทองสุวรรณ (2554) อธิบายว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นเรื่องราวที่ว่าด้วยพฤติกรรมของคนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับองค์การหรือหน่วยงานเพื่อให้การทำงานร่วมกันดำเนินไปด้วยความราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2554) ให้ความเห็นว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ การรู้จักตน คือ บุคคลต้องวิเคราะห์ตน เพื่อให้รู้จักตัวเองอย่างแท้จริง ทั้งลักษณะที่ดีและไม่ดี แล้วปรับปรุงตน ในส่วนที่เป็นลักษณะที่ไม่ดีซึ่งอาจสร้างปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น การเข้าใจผู้อื่น คือ วิเคราะห์เพื่อนร่วมงานและเข้าใจเพื่อนร่วมงานให้มากขึ้น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาตนให้เข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ดี ส่วนการมีสภาพแวดล้อมที่ดีคือ ให้บุคคลวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมในที่ทำงานแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางพัฒนาตนให้เข้ากับที่ทำงาน

กมลรัฐ อินทรทัศน์ และพรทิพย์ เย็นจะบก (ออนไลน์) สรุปหลักพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยความสัมพันธ์ของบุคคลเกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. ความใกล้ชิด การที่บุคคลอยู่ใกล้ชิดกันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์มากกว่าบุคคลที่อยู่ห่างไกลกัน

2. ความเหมือนกันหรือความคล้ายกัน ซึ่งโดยทฤษฎีแล้วมนุษย์มีแนวโน้มที่จะสร้างความสัมพันธ์ และมีความชอบพอกับคนที่มีความเหมือนหรือคล้ายกับตัวเอง

3. สถานการณ์ เป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่นการมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้สึกที่ดีร่วมกัน การมีโอกาสได้ปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น ความสะดวกหรือร้อนในการที่จะพบปะกับผู้อื่น การถูกแยกตัวออกจากสังคมนานๆ และการเติมเต็มความต้องการของกันและกัน

ความสัมพันธ์นั้นจะพัฒนาขึ้นได้ต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ

1. สภาพแวดล้อมทางสังคมและจิตใจ การสร้างบรรยากาศของการสื่อสารให้อึดและสนับสนุนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารจะช่วยเกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น เช่น การเป็นเพื่อนเก่ากัน การเคยพบปะกันมาก่อน เคยทำงานงานร่วมกัน หรือแม้กระทั่งการเข้าอกเข้าใจกัน

2. ระยะเวลา ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันเวลาจะเป็นองค์ประกอบ ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น ยิ่งเวลานานขึ้น ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข่าวสารของมนุษย์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน สามารถแบ่งได้เป็น 2 แบบคือ

3.1 การแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในแนวกว้าง (Breadth) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลทั่วไปในระดับผิวเผิน เช่น เพิ่งรู้จักกันก็จะคุยกันในหัวข้อที่หลากหลายออกเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ อาหาร การท่องเที่ยว

3.2 การแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในแนวลึก (Depth) เป็นการแลกเปลี่ยนที่มีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น อาจเกี่ยวกับครอบครัวและหน้าที่การงาน ซึ่งจะเกิดการสื่อสารขึ้นในแบบใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้สื่อสารมีความตั้งใจที่จะให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นในระดับใด

4. การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การที่บุคคลมีความไว้วางใจ รู้สึกปลอดภัย สบายใจ ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ได้ง่ายขึ้น

5. ความรักและการควบคุมซึ่งกันและกัน ความรัก ความเกลียด การควบคุม การขึ้นนำ การช่วยเหลือกัน การร่วมมือกัน สามารถส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ได้ใน 2 แบบคือ

5.1 ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน คือทั้งสองฝ่ายได้รับการตอบสนอง จุดมุ่งหมายร่วมกันจากความสัมพันธ์และได้รับผลประโยชน์ทั้งคู่

5.2 ความสัมพันธ์แบบถาวร โดยการสื่อสารที่เกิดขึ้นบ่อยๆจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่เกิดให้ยืนยาวขึ้น

แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์และครอบครัว

ในยุคปัจจุบันนี้ความสัมพันธ์ของมนุษย์มีหลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะความสัมพันธ์ของมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด ความสัมพันธ์ในครอบครัว ก็ถือเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีที่ราบรื่นในครอบครัว เป็นส่วนช่วยให้ครอบครัวมีความมั่นคง มีความเข้มแข็งและมีความสุข ตลอดจนเป็นเครื่องป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย (นวลฉวี ประเสริฐสุข, 2558, หน้า 738)

จุฬาลักษณ์ ประจจะเนย์ (2556) ได้สรุปว่า ครอบครัว หมายถึง สถาบันทางสังคมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันมีสมาชิกที่ประกอบกันเป็นครอบครัวตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อาศัยอยู่ร่วมกันในระยะเวลายาวนานพอสมควร ซึ่งมีความสัมพันธ์หรือผูกพันกันอยู่ในรูปของสายสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือโดยกฎหมาย โดยสมาชิกแต่ละคนมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2547) ครอบครัวโดยทั่วไปเกิดจากการรวมตัวในรูปแบบที่หลากหลายของบุคคล ที่มาดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมายเดียวกัน สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน พึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถปรับตัวได้อย่างสร้างสรรค์ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดกุลสังคมอย่างมีคุณธรรม ครอบครัวมิได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพังหรือแยกตัวออกจากสังคมภายนอก แต่รวมกลุ่มกลายเป็นชุมชนที่หลายครอบครัวอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข ครอบครัวจัดเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดในสังคม ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด ทางกฎหมายหรือโดยการแต่งงาน มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ เป็นสถาบันที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ และเป็นสถาบันที่จะสร้างสมาชิกใหม่ให้กับสังคมและพัฒนาให้เป็นสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมอีกด้วย การเป็นครอบครัวจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อการวางรากฐานคุณภาพบุคคล ครอบครัวมีความสำคัญต่อบุคคลในฐานะที่ทำให้กำเนิดชีวิตและเป็นกลุ่มทางสังคมกลุ่มแรกที่บุคคลแต่ละคนเป็นสมาชิก เป็นแหล่งพักพิงที่สมาชิกแต่ละคนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างใกล้ชิดและยั่งยืน

2. ความสำคัญต่อการเกื้อหนุนชุมชน ครอบครัวแต่ละครอบครัวถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากที่สุด ครอบครัวที่อยู่รวมกันในชุมชนหนึ่งๆ นั้นย่อมมีความสัมพันธ์เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวด้วยกันและครอบครัวกับบุคคลแวดล้อมในชุมชนในลักษณะนี้นับเป็นเครือข่ายครอบครัวในชุมชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตและการดำรงอยู่ของชุมชนนั้นๆ

3. ความสำคัญต่อการอยู่รอดของสังคม ครอบครัวมีความสำคัญต่อสังคมในฐานะตัวกลางที่เชื่อมสังคมเข้ากับบุคคล โดยครอบครัวทำหน้าที่ที่สังคมประกิด กล่าวคือ ครอบครัวสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามครรลองของสังคมผ่านการอบรมขัดเกลาทางสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยสังคมกำหนดแบบแผนหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคล เพื่อการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม

4. ความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศชาติ เนื่องจากประเทศประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมต่างๆ ได้แก่ สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันศาสนา สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา รวมทั้งสถาบันครอบครัว หากสถาบันใดสถาบันหนึ่งไม่สามารถทำหน้าที่ได้ย่อมมีผลกระทบต่อความอยู่รอดของประเทศเลยทีเดียว

ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาครอบครัวมองครอบครัวในฐานะเป็นสิ่งที่เรียกว่า มีลักษณะพลวัต (dynamic) เป็นระบบกึ่งปิด (semi-closed system) ของบุคลิภาพต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (interacting personalities) ซึ่งอาจอธิบายความโดยสังเขปได้ดังนี้ (จรรยา สุวรรณทัต และคณะ, 2554, หน้า 15-18)

พลวัต หมายถึง กิจกรรมการเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนไหวต่างๆ สมาชิกแต่ละคนของครอบครัวก็คือ สมาชิกที่กำลังพัฒนาซึ่งอยู่ในกลุ่มที่กำลังเปลี่ยนแปลง

ระบบกึ่งปิด ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวไม่ได้อยู่เป็นกลุ่มที่โดดเดี่ยวโดยไม่ขึ้นกับกลุ่มใด หากครอบครัวอยู่ในฐานะเป็นกลุ่มและบทบาทของสมาชิกในครอบครัวถูกกระทบโดยแรงบังคับที่เปลี่ยนแปลงต่างๆ ของระบบชุมชน ระบบโรงเรียน ระบบสถาบันศาสนา และระบบอื่นๆ

เช่นเดียวกับการได้รับแรงบังคับทั่วไปของสังคมโดยรวม พฤติกรรมครอบครัวจึงไม่อาจจะถูกกำหนดหรือถูกกำหนดโดยสมบูรณ์จากแรงบังคับอย่างใดอย่างหนึ่งเหล่านี้

ระบบชี้ให้เห็นว่าแต่ละตำแหน่งหรือฐานะ (Position) ในครอบครัวนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับตำแหน่งอื่นๆ ดังนั้นจึงไม่มีตำแหน่งใดในครอบครัวที่จะได้รับความเข้าใจได้อย่างชัดเจนโดยแยกจากการกล่าวถึงระบบ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงก็ไม่อาจเกิดขึ้นเฉพาะในบางด้านของระบบเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ในการเข้าใจบทบาทของเด็กในครอบครัว บุคคลไม่อาจจะเข้าใจบทบาทของเด็กนี้ได้ถ้าไม่ได้ศึกษาส่วนอื่นหรือบทบาทของสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวด้วย เมื่อกล่าวถึงระบบจึงหมายถึงการกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องระหว่างส่วนต่างๆ ทั้งหมด ทั้งภายในตัวครอบครัวเองและระหว่างครอบครัวกับระบบต่างๆ ของสังคม

บุคลิกภาพที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน หมายถึง ความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ที่สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนเป็นอยู่และกำลังกระทำอยู่ ซึ่งสมาชิกแต่ละคนนี้ยังถือว่าเป็นบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะ ครอบครัวจะได้รับผลกระทบจากการที่สมาชิกแต่ละคนเป็นผู้กระทำทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

การศึกษาปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวโดยใช้วิธีศึกษาแบบ “ครอบครัวพัฒนา” (หรือพัฒนาการครอบครัว) ไม่ใช่สิ่งที่กระทำได้ง่าย แต่ก็จัดได้ว่าเป็นด้านที่ควรต่อการศึกษามากที่สุด วิธีการนี้จะตระหนักว่าครอบครัวเป็นมากกว่าสถานที่ที่รวบรวมตัวบุคคลไว้ด้วยกัน ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ละเลยว่าคุณคนเป็นตัวผู้สร้างครอบครัว วิธีการนี้ตระหนักทั้งในด้านความเหมือนและความแตกต่างมากมายระหว่างครอบครัวต่างๆ ทั้งหมดในระดับหนึ่ง วิธีการนี้ยอมรับข้อเท็จจริงว่าปฏิสัมพันธ์ครอบครัวเกิดขึ้นในบริบทของชุมชนเฉพาะที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ของสังคมใหญ่ ดังนั้น วิธีการศึกษาแบบครอบครัวพัฒนาจึงรวมองค์ประกอบทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อที่เรียกว่าครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว

จากรูปแบบความสัมพันธ์อันมีผลต่อกันของบุคคลในครอบครัว ทำให้ต้องศึกษาถึงรูปแบบความสัมพันธ์ในครอบครัวอันแบ่งได้ตามวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา ดังต่อไปนี้ (อมรรัตน์ เจริญชัย, 2550)

1. ความสัมพันธ์แบบเผด็จการ ความสัมพันธ์รูปแบบนี้ บิดามารดามักเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรให้อยู่ในระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่ตนสร้างขึ้น หรือคาดหวังให้เป็นไปตามที่พ่อแม่ต้องการ บุตรไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินใจตามความต้องการของตนได้ บิดามารดาไม่ค่อยแสดงความรักใคร่เอาใจใส่ต่อบุตรอย่างเปิดเผย บุตรมักจะไม่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับ

บิดามารดา มีความรู้สึกขาดความรักความอบอุ่น มั่นคงปลอดภัย และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของ บิดามารดาเป็นประจำทำให้บุตรขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเอง

2. ความสัมพันธ์แบบประชาธิปไตย ความสัมพันธ์รูปแบบนี้บิดามารดาจะอบรมสั่งสอน บุตรให้มีเหตุผล เมื่อกระทำผิดก็จะชี้แจงว่าผิดเพราะเหตุผลใดและมีการลงโทษเพราะอะไร นอกจากนี้บิดามารดา บุตรจะมีการพบปะพูดคุยกันอยู่เสมอ สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีการ ตัดสินใจร่วมกัน บุตรมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ตลอดจน สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง โดยมีบิดามารดาให้การสนับสนุน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกใน ครอบครัวลักษณะนี้ บุตรจะมีความรับผิดชอบสูง มีเหตุมีผล เคารพยกย่องและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักประนีประนอม มีความมั่นใจในตนเอง กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อ ส่วนรวม ซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตในระบบประชาธิปไตย

3. ความสัมพันธ์แบบปล่อยตามสบาย ความสัมพันธ์รูปแบบนี้บิดามารดาจะเลี้ยงดูบุตร แบบปล่อยตามสบาย ไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เข้มงวด บิดามารดาไม่ค่อยสนใจความเป็นไปของ กันและกันรวมถึงตัวบุตรด้วย เพราะบิดามารดาต้องไปประกอบอาชีพนอกบ้าน จึงไม่มีเวลาอบรม ดูแลบุตร และบางครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยมักให้เงินบุตรใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเพื่อเป็นการ ทดแทนความรักและเวลาที่ไม่ได้ได้อยู่ร่วมกัน ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวแบบนี้จะทำให้บุตร มีนิสัยเอาแต่ใจตนเอง ควบคุมความประพฤติตนเองไม่ได้ ขาดความรับผิดชอบ ขาดระเบียบวินัย และความเสียสละ มองโลกในแง่ร้าย ไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เกเรและก้าวร้าว

สัมพันธ์ภาพในครอบครัวจึงเป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก ระหว่างพี่น้อง หรือระหว่างสมาชิกในครอบครัว รวมถึงการสื่อสารในครอบครัว แบบแผนความสัมพันธ์ การ กำหนดบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจ (กุลภา วจนสาระ, 2554, หน้า 112 – 118)

สายสุรี จุติกุล (2555) กล่าวว่า ครอบครัวทุกวันนี้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น คนที่จะมี ครอบครัวต้องมีความรู้มากขึ้นด้วย เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ครอบครัวไม่ควรให้เกิด ปัญหาแล้วค่อยไปแก้ไข เหมือนพยายามไปทำให้ขามที่แตกแล้วประสานกันซึ่งมันก็เป็นรอย ไม่มีทางกลับมาเป็นเหมือนเดิมได้ การสร้างครอบครัวให้มีความสุข เริ่มง่ายๆ จากภาษาพูดที่ เคารพ และให้เกียรติกัน ใช้วิธีที่สร้างสรรค์มากกว่าการทำลายกันและกัน ไม่อยากให้เป็นเหมือน สังคมทุกวันนี้ที่พยายามทำลายกันมากกว่าสร้างสรรค์ สามีภรรยาต้องรู้จักปรับตัวเข้าหากัน เพราะ คนทุกคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล การไปบอกให้อีกฝ่ายต้องเหมือนเรา ตรงนี้มันไม่ถูก แต่การยอมรับ และค่อยๆ ปรับตัวเข้าหากัน คือหัวใจสำคัญในการใช้ชีวิตคู่ และชีวิตครอบครัว

สรุปได้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือบุคคลอื่นๆที่อาศัยรวมอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยมีการปฏิสัมพันธ์ การพูดคุย การแสดงออกซึ่งความรัก และทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกันซึ่งอาจเกิดได้ทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีและไม่ดี

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กล่าวถึง หลักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ

1.1 การชมเชยหรือชื่นชมที่เหมาะสม

1.2 การตีเพื่อก่อ

1.3 การแก้ไขความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์

2. หลักการในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัวและผู้อื่น

2.1 ฝึกนิสัยตนเองให้มีคุณลักษณะที่ดีงาม ไม่เป็นที่น่ารังเกียจ เช่น ตรงต่อเวลา ทำตามทีพูด ไม่หยิบยืมของผู้อื่นถ้าไม่จำเป็น ชมผู้อื่นด้วยความจริงใจการมีน้ำใจเสียสละต่อผู้อื่น ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่นและรู้จักกาลเทศะ

2.2 การฝึกเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเอง การเสริมสร้างสุขภาพของตนเอง ให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกสง่างามในอิริยาบถ ทั้งการนั่ง การยืนและการเดินให้เหมาะสม

2.3 วิธีการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัวและผู้อื่น การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การสร้างสัมพันธภาพนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ควรรู้จักสร้างสัมพันธภาพเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนี้

2.3.1 สัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยา กล่าว คือ สิ่งที่มีพึงปฏิบัติต่อภรรยา ตนเพื่อสัมพันธภาพ คือ เป็นหัวหน้าครอบครัว ให้เกียรติและยกย่องภรรยา แสดงความห่วงใย ถนอมน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ และดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย ส่วนจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่ดีของภรรยาที่พึงปฏิบัติต่อสามี คือ การซื่อสัตย์ ยิ้มแย้มแจ่มใส รักษาทรัพย์สินสมบัติของสามี เกื้อกูลครอบครัว สามีตามสมควรแก่ฐานะและคนดูแลให้กำลังใจเมื่อเจ็บป่วย

2.3.2 สัมพันธภาพกับผู้อื่น เช่น การให้เกียรติ ยกย่อง ไม่ทะเลาะวิวาท หากมีเรื่องขัดแย้งต้องรีบพูดคุย ช่วยเหลือตามสมควรแก่ฐานะตนเอง

บั้งอร เทพเทียน และคณะ (2550) ได้นิยามองค์ประกอบตามตัวชี้วัดของครอบครัวที่เข้มแข็ง ซึ่งพัฒนามาจากคณะทำงานมาตรฐานสถาบันครอบครัวเข้มแข็ง จำนวน 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่ 1 คือ ด้านสัมพันธภาพ ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. การร่วมกิจกรรม
2. การสื่อสารในครอบครัว
3. การเอื้ออาทรต่อกัน

ทั้งนี้เพื่อให้มีสติและรู้หลักการใช้ชีวิตบนสังคมโลกาภิวัตน์ ธรรมะ ถือเป็นตัวช่วยหนึ่งของคนในสังคม ถ้าใช้อย่างเข้าใจ และใช้ให้เป็นย่อมช่วยให้ชีวิตคุ้มกันคง เหนียวแน่น ไม่หน่ายเร็ว หรือที่เรียกกันว่า อยู่กันจนถือน้ำเข้ายอดของ กระบองยอดเพชรกันไปเลยทีเดียวโดย พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (2556) ได้กล่าวให้หลักคิดในประเด็นการครองรักให้ยั่งยืนว่า การอยู่ด้วยกันให้มั่นคงและยืนยาว อยู่ที่มีการเริ่มต้นตั้งแต่การคบหาดูใจกัน หรือก่อนแต่งงานด้วยซ้ำว่า เราแต่งงานกับใคร ซึ่งทางพุทธเราบอกไว้ว่า การครองรักหรือการครองเรือนควรให้การครองธรรมด้วย ซึ่งพระพุทธเจ้าบอกเลยว่า จะอยู่กับใครให้มั่นคง ต้องดูคู่ชีวิตที่เราจะแต่งงานด้วย วิธีการเลือกคนนั้น ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต้องมีส่วนที่เสมอกัน จึงสรุปเป็น 4 เทคนิคเลือกคู่ก่อนแต่งงาน ดังนี้

1. มีศรัทธาเสมอกันหรือไม่ (การที่จิตใจยึดมั่น ความเชื่อถือ เลื่อมใส)
2. มีความประพฤติเสมอกันหรือไม่
3. มีความเสียสละเสมอกันหรือไม่
4. มีปัญญา หรือมีกินเสมอกันหรือไม่

แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์และความรักแบบคนรุ่นใหม่

หากจะกล่าวถึงความรักในปัจจุบันของคนรุ่นใหม่ ว่ามีความแตกต่าง หรือ เปลี่ยนอย่างไรไปบ้างนั้น คงต้องคิดกันถึงตั้งแต่ค่านิยมของหนุ่มสาวเวลาจีบกัน เวลาเจอกัน คบกัน จนถึงขั้นแต่งงานกัน สมัยก่อนไม่ใช่เรื่องที่สามารถจะตัดสินใจเร็วได้เลย เพราะคนไทยในสมัยก่อนรัก นวลสงวนตัว และมีพ่อแม่คอยดูแลตลอด ซึ่งแตกต่างอย่างมากในสมัยนี้ที่ทุกอย่างดูเหมือนจะรีบร้อน รวดเร็ว ไปซะหมด จนบางครั้งดูเหมือนความรักจะไม่มีค่าเท่าไรให้กับคนสองคน ดูเหมือนเป็นความรู้สึกแค่ชั่ววูบ รักเร็ว เลิกเร็ว เบื่อเร็ว และแต่งงานใหม่เร็วมาก ระยะเวลาการศึกษานิสัยใจคอ กันของหนุ่มสาวในสมัยก่อนต้องผ่านผู้ใหญ่ จะเจอกันก็ต้องมีผู้ใหญ่รู้เห็นด้วย อยากจะส่งข้อความให้กันก็ต้องนั่งเทียนเขียน กว่าจะฝากคนเดินไปส่ง กว่าจะได้ถึงมือผู้หญิง และกว่าจะได้อ่าน แล้วจะเจอกันแต่ละที่ไม่ใช่ว่าจะลึกลับมาเจอกันได้โดยง่าย เพราะพวกเขาคิดว่ามันไม่เหมาะสมเลยที่จะมาลึกลับพบกันแบบนี้ และกว่าจะได้ถูกเนื้อต้องตัวกัน ก็เกือบจะได้แต่งงานกันแล้ว ซึ่งเป็นสิ่ง

ที่ทำให้คุณแม่สาวรู้สึกซึ่งถึงคำว่ามีค่า มันเป็นอย่างไรมากกว่าพวกเขาจะได้มาใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน กว่า จะฝ่าฝืนอุปสรรคจากพ่อแม่ และอีกมากมาย จนถึงวันที่พวกเขาได้มีความสุขที่สุดที่ได้ใช้ชีวิต อยู่ด้วยกันคือวันแต่งงาน และครองรักกันจนตายจากกันไป และถ้าเราลองมองย้อนกลับมาดูสมัย นี้ ความรักง่าย หน่ายเร็ว ใจร้อน ปล่อยเนื้อปล่อยตัว ทำตามอารมณ์ของตัวเองเป็นใหญ่ ไม่สนใจ ใครคิดว่าชีวิตตัวเอง ตัวของตัวเองจะอย่างไรก็ได้ ไม่สนใจความรู้สึกของพ่อแม่ที่เลี้ยงเรามาจน โต ถนอมเรามากแค่ไหน เมื่อเราได้คนที่เราต้องการสมใจแล้ว เบื่อแล้ว ไม่เห็นคุณค่ากันแล้ว สิ่ง ที่เกิดขึ้นก็คือการหย่าร้าง และการมีคนอื่นอย่างไม่รู้สึกลึบอะไร

โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ และคณะ (2556) เห็นว่าการอยู่ก่อนแต่งงานเป็นการเปลี่ยนแปลง ของความคิด ความเชื่อหรือความเข้าใจของคนในสมัยปัจจุบัน ที่ชอบทำอะไรตามใจปรารถนาของ ตนแบบง่าย ๆ มีสภาพจิตเปราะบาง รักง่ายหน่ายเร็ว ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากครอบครัว คือพ่อแม่ ไม่มีเวลาดูแลลูก ปล่อยให้ลูกอยู่ตามลำพัง การให้ลูกไปเช่าหอพักเพื่อเรียนหนังสือ สังคมรอบกาย เด็กทั้งที่โรงเรียนและชุมชนไม่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาจิตใจให้ดีงาม วัฒนธรรมรอบกายเด็กมีทั้ง แบบทุนนิยมและแบบบริโภคนิยม ซึ่งเป็นการเลียนแบบทางวัฒนธรรมที่ขาดความเข้าใจ จึงเกิด ปัญหาทางสังคมอย่างที่เห็นอยู่ในทุกวันนี้ ส่วนทางออกของปัญหามีอยู่ว่า บ้าน โรงเรียน ชุมชน และวัดจะต้องร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นระบบ มีนโยบาย มีแผนงาน มีโครงการที่สามารถ ปฏิบัติการได้ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ เพราะเรื่องเด็กเยาวชนเป็นของทุกคนที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน เปิดตาเปิดใจรับรู้ ยอมรับความจริง และพูดความจริงกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับเด็กเยาวชน จุดสำคัญของ เรื่องคือให้ผู้ที่กำลังคิดจะทำเรื่องนี้ให้หยุดคิด หยุดความอยาก หยุดความปรารถนา หยุดความ ต้องการของตนเองไว้ แล้วพิจารณา ตรัสกรอง ใครควรดูแลดี อย่าปรุงแต่งจิตตนให้มากเกินไปจน ความจริงที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า แล้วจะพบกับทางออกตามเหตุปัจจัยของแต่ละบุคคล

จากผลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ของครัวเรือนไทยช่วงปี 2550 - 2558 โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ทุกวันนี้สังคมไทยเริ่มมีที่ใช้ชีวิตแบบโดดเดี่ยว หรือที่เรียกกันว่า หัว เดี่ยวกระเทียมลึบ มากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อปี 2550 สำนักงานสถิติแห่งชาติเคยสำรวจพบว่า ทั่วประเทศ มีผู้ใช้ชีวิตแบบตัวคนเดียว หรือทั้งครัวเรือน มีสมาชิกเพียงคนเดียวอยู่ทั้งสิ้นมากถึงประมาณ 2 ล้านคน และเพิ่มเป็น 3.8 ล้านคนในปี 2558 เมื่อพิจารณาตามเพศ จะพบว่า ในสังคมไทยวันนี้ "ผู้หญิงตัวคนเดียว" มีมากกว่า "ผู้ชายตัวคนเดียว" กล่าวคือ ผู้หญิงตัวคนเดียวมีอยู่ทั้งสิ้น ประมาณ 2 ล้านคน ขณะที่ผู้ชายตัวคนเดียวอยู่ที่ 1.8 ล้านคน สถานการณ์ดังกล่าวน่าจะเกิดจาก การที่สังคมไทยทุกวันนี้ เปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นอันมาก มี ส่วนผลักดันให้ผู้หญิงสมัยนี้หลายคนรู้สึกถอดใจ ไม่อยากเผชิญกับชะตากรรมดังกล่าว จึงตัดสินใจ

ครองตัวเป็น "โสด" กันมากขึ้น นอกจากนี้ การที่ผู้หญิงไทยในปัจจุบัน เลือกใช้ชีวิตตัวคนเดียวมานานขึ้น ยังอาจมีสาเหตุมาจากประเด็นสิทธิสตรีที่เท่าเทียมกับบุรุษ ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้หญิงไทยมีอิสระมากขึ้น ยังกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ยิ่งเมื่อสามารถดูแล หรือทำงานหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ด้วย รวมทั้งมีโอกาส หรือความก้าวหน้าในอาชีพการงาน บางคนจึงยังไม่อยากคิดถึง การแต่งงานอีกต่อไป และยังมีผู้หญิงไทยอีกส่วน ที่เลือกใช้ชีวิตหลายๆช่อ่นๆ ทดลองอยู่กับคนรัก โดยไม่ต้องแต่งงานในทำนองถูกใจก็คบกันไป ไม่ถูกใจ หรือเริ่มเบื่อกันเมื่อไร ก็แยกทาง ยังไม่นับผู้หญิงอีกกลุ่มที่นิยมชมชอบไม้ป่าเดียวกัน หรือเลือกใช้ชีวิตแบบทอมกับดี้ ที่เพิ่มขึ้นโดยไม่สามารถสำรวจได้ว่าเป็นจำนวนเท่าไร สุดท้ายกับปัจจัยในแง่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรที่กำลังก้าวเข้าสู่ยุคสังคมผู้สูงวัยซึ่งสวนทางกับอัตราการเกิดใหม่ของประชากรที่ลดลง ก็เป็นอีกสาเหตุ ที่นอกจากจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรอย่างมหึมาในช่วงที่ผ่านมาแล้ว ยังส่งผลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ของคนในยุคปัจจุบันอีกด้วย

พิมลพรรณ อิศรภักดี (2557) ศึกษาทัศนคติของคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับการแต่งงานและการมีบุตร เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ จากผู้ที่มีอายุระหว่าง 15 - 24 ปี โดยใช้การสำรวจแบบออนไลน์ มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 1,608 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ในช่วง 18 - 22 ปี ร้อยละ 53 ตั้งใจจะไม่แต่งงานแน่นอน ซึ่งผู้ชายส่วนใหญ่คิดว่าการแต่งงานเป็นการแสดงความรัก ความจริงใจต่อคนรัก และผู้หญิงส่วนใหญ่คิดว่า จะแต่งงานเพราะต้องการคนช่วยคิด มีคนอยู่เป็นเพื่อน รวมทั้งมีคนดูแลปกป้องคุ้มครองอีกด้วย ส่วนแนวคิดแบบเดิมที่ว่า การแต่งงานจะทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจนั้น มีน้อยมาก ภาพรวมคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติที่ดีต่อการแต่งงาน มีค่านิยมที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม คือ ต้องการแต่งงาน มีการแต่งงาน ถูกต้องตามประเพณี ต้องการความมั่นคง ต้องการมีบุตร มีบุตรไว้เพื่อใช้ชีวิตสมบูรณ และเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว แต่สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้ผู้หญิงมีความคิดที่ไม่ต้องการแต่งงาน อาจมีสาเหตุมาจากเรื่องเศรษฐกิจที่ผู้หญิงสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้มากขึ้น จึงไม่สนใจที่จะแต่งงาน รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ทำให้คนเคยชินกับชีวิตที่สะดวกสบาย ทำให้ไม่ต้องการแต่งงาน หรือไม่ต้องการมีลูก เพราะอยากใช้ชีวิตอย่างอิสระ ไม่อยากมีภาระที่จะต้องหาเลี้ยงครอบครัว ไม่ต้องกังวลกับการอบรม เลี้ยงดูลูก อีกต่อไป

สรุป ความสัมพันธ์ในยุคปัจจุบันมีความแตกต่างจากอดีตอย่างสิ้นเชิงแม้เพียงย้อนไปไม่ถึง 10 ปีก็ตาม พิสูจน์ได้จากจำนวนประชากรหญิงโสดที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ และมีความกว่าเพศชายอีกด้วย อีกทั้งการให้ความสำคัญกับการมีครอบครัวน้อยลง การชะลอการแต่งงาน หรือเมื่อมีครอบครัวแล้ว ไม่แน่ใจว่าตัวเองจะดูแลลูกและคู่สมรสได้ดีพอหรือไม่ รวมทั้งการรักเพศ

เดียวกันของทั้ง เพศหญิง และเพศชาย ที่ทำให้เกิดความรักในรูปแบบที่แปลกใหม่ขึ้นเรื่อยๆเลย
ทีเดียว

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารเป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่งถ่ายทอดข่าวสารไปยังบุคคลหนึ่งและทำให้
บุคคลนั้น มีปฏิกิริยากลับมาซึ่งอาจต่อเนื่องเป็นการให้คำตอบต่อไปของผู้ส่งสารและผู้รับสาร
(Interaction) เพิ่มขึ้นเป็นลำดับจนกว่าต้องการยุติการสื่อสารครั้งนั้น ความตั้งใจหรือความมุ่ง
หมายในการสื่อสารระหว่างบุคคล มีเป้าหมายหลักอยู่ที่ความต้องการที่จะจูงใจให้ผู้รับสารเชื่อและ
กระทำตามจุดประสงค์ของตนโดยทั่วไปแล้วจะจำแนกส่วนประกอบของกระบวนการสื่อสาร
ออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. เนื้อความหรือตัวสาร (Content or message) หมายถึง สิ่งที่ผู้สื่อสารต้องการส่งไปยัง
ผู้รับ ซึ่งอาจเป็นความคิด ความรู้สึก หรือข้อมูลก็ได้
2. การส่งผ่านข้อมูล (Transmitting) การส่งเนื้อความนั้นผู้ส่งมักดัดแปลงต่อเติมหรือย่อ
ย่อ เนื้อความนั้นไม่มากก็น้อยโดยหวังว่าผู้รับจะเข้าใจได้ชัดเจนขึ้นการทำเช่นนั้นอาจทำให้
เนื้อความผิดเพี้ยนไปจากเดิมได้
3. ช่องทางการติดต่อสื่อสาร (Communication) เป็นช่องทางการสื่อสารที่ผู้ส่งเลือกใช้
ซึ่งอาจใช้มากกว่าหนึ่งช่องทางในการส่งสารให้กับบุคคลเดียวกัน และในเรื่องเดียวกันก็ได้
4. การรับสาร (Receiving) การรับสารเป็นหน้าที่ของคู่การสื่อสาร ประสิทธิภาพในการ
รับขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของผู้รับสาร เช่นความคิดและอารมณ์ใน
ขณะนั้นการสอดแทรกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมอื่น เป็นต้น
5. ความเข้าใจ (Understanding) ทั้งผู้รับและผู้ส่งสารจะต้องมีความเข้าใจข้อความ
หรือความหมายที่สื่อต่อกัน และต้องขจัดอุปสรรคหรือสิ่งสอดแทรกรบกวนออกไปพร้อมทั้งต้องมี
ปฏิกิริยาได้ตอบเพื่อแสดงถึงระดับของความเข้าใจ
6. สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง คำพูดกริยาท่าทาง รูปภาพสิ่งของที่สามารถส่งต่อไป
ยังคู่สื่อสารได้ ทั้งนี้ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีทักษะการลงรหัสและการถอดรหัส (Encoding skills and
decoding) ในการแปลความและแปลความหมายนั้น

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้น หมายถึงความใกล้ชิด ความสัมพันธ์ และความสอดคล้องกันของผู้ส่งสาร แหล่งข้อมูลกับผู้รับสาร อันนำไปสู่ความหมายที่ร่วมกันสมบูรณ์แบบ ดังนั้นการสื่อสารระหว่างบุคคลจึงมีขึ้นเพื่อ 5 วัตถุประสงค์ (กมลรัฐ อินทรทัศน์ และพรทิพย์ เย็นจะบก, ออนไลน์)

1. เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน คือ เป็นการสื่อสารที่มุ่งเน้นให้ผู้สื่อสารเข้าใจเนื้อหาหรือข้อมูลร่วมกันอย่างถูกต้อง ลักษณะเช่นการสื่อสารภายในองค์การเพื่อการปฏิบัติงานร่วมกัน
2. เพื่อสร้างความชื่นชอบ การสื่อสารโดยทั่วไปมิใช่มุ่งเฉพาะสื่อสารแต่ข้อมูล ข่าวสารเท่านั้น การมีอารมณ์ร่วมและความพึงพอใจ จะช่วยสร้างสัมพันธภาพและความรู้สึกชื่นชอบในการสื่อสารซึ่งกันและกัน
3. เพื่อสร้างอิทธิพลต่อการมีทัศนคติร่วมกัน ความล้มเหลวในการสื่อสารบางครั้งเกิดจากความไม่เข้าใจในความคิดและทัศนคติที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจะสร้างความเข้าใจร่วมกัน ให้ตรงกันจึงจะทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้
4. เพื่อยกระดับความสัมพันธ์ ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่สามารถส่งผลต่อความสำเร็จในการสื่อสารก็คือความรู้สึกที่ดีต่อกัน ดังนั้นการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันจะช่วยให้การสื่อสารในครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. เพื่อทำให้เกิดการกระทำตามความต้องการ การสื่อสารมักจะเกิดขึ้นเพื่อสร้างความมุ่งหมายร่วมกัน เพื่อให้เกิดความคิดเห็นร่วมกัน และการกระทำร่วมกันในสิ่งที่ต้องการ

คอสต้าและแกรมสตัน (Costa and Gramston, 2002 อ้างถึงในวัชรภา เล่าเรียนดี, 2554 , หน้า 85) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารว่า มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จ การสื่อความหมายที่สำคัญ คือ การใช้วาจา คำพูด เช่น การใช้ระดับของเสียงในการพูด ความดังของเสียง การเน้นคำหรือข้อความ การสะท้อนความคิด การโต้ตอบและการใช้คำที่เหมาะสม ชัดเจนเข้าใจง่าย สำหรับการสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูด และใช้ภาษาท่าทาง (Non verbal) เช่น ท่าทาง การยืน การนั่ง การแสดงออกซึ่งท่าทาง ระยะเวลา ความห่างระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ความตึงเครียด ความผ่อนคลายของท่าทางและการแสดงออกทางสีหน้า ซึ่งการสื่อสารสื่อความหมายโดยไม่ใช้คำพูดจะมีการใช้มากกว่าการใช้วาจา อย่างไรก็ตามทั้งการใช้วาจา คำพูด และภาษาท่าทางในการนิเทศ สร้างความผ่อนคลาย ความเป็นตัวของตัวเอง ความไวใจและการยอมรับให้เกิดขึ้นกับอีกฝ่ายหนึ่งอย่างจริงใจ ใส่ใจ และเปิดเผย

ลักษณะของการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเริ่มสร้างความสัมพันธ์

ในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้น มีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องอยู่หลายประการที่จะสามารถช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ เช่น การมีทัศนคติที่ดีต่อตัวเองเข้าใจตัวเอง การใช้ภาษาที่ดีทั้งคำพูดและกิริยาการแสดงออก ความมั่นใจในการเริ่มต้นสนทนา การจดจำชื่อและให้ความสำคัญคู่สนทนา การเป็นผู้ฟังที่ดี การเปิดเผยตัวเองเพื่อให้ผู้อื่นรู้จักตัวตนของเรา

ระยะที่ 2 การสานต่อความสัมพันธ์

หลังจากที่เกิดความสัมพันธ์ขึ้นแล้ว ควรจะต้องรักษาความสัมพันธ์นั้นไว้ ซึ่งก็มีหลายวิธีการที่ควรทำเช่น การสนใจเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกัน การให้อภัยซึ่งกันและกัน ยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่ายหนึ่ง เคารพสิทธิหน้าที่ และการให้ความรักความเอื้ออาทรก็สามารถช่วยให้รักษาความสัมพันธ์ไว้ได้

ระยะที่ 3 การถนอมความสัมพันธ์ให้ยืนยาว

การถนอมความสัมพันธ์ให้ยืนยาวเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก หากแต่ควรต้องเข้าใจและเห็นความสำคัญ เช่น รู้จักมีเวลาให้แกกันและกัน มองกันในแง่ดี มีอารมณ์ขันบ้าง รักษาสัญญา และชมคนอื่นให้เป็น การไม่วิพากษ์วิจารณ์คนอื่น เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต ก็เป็นหนทางที่ช่วยถนอมความสัมพันธ์ให้ยืนยาวขึ้นได้

ลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคล

1. Dynamic Communication เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล 2 คน ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การสื่อสารระหว่างบุคคลไม่จำกัดว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลทุกกรณีไป ต้องพิจารณาลักษณะของปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ระหว่างกัน

2. Face-to-Face Communication เป็นการสื่อสารซึ่งเน้นปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้าเห็นตากันระหว่างการสื่อสาร

3. เป็นกระบวนการการสื่อสาร ซึ่งทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารในเวลาเดียวกัน และต่อเนื่องกันไปตลอดกระบวนการ

4. เป็นการสื่อสารซึ่งมีความเป็นส่วนตัว และมีลักษณะไม่เป็นทางการสูงกว่าการสื่อสารแบบอื่น เช่น การสื่อสารมวลชน การสื่อสารองค์กร

5. เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นทันทีทันใด ตามสถานการณ์และบริบทของการสื่อสาร

6. เป็นการสื่อสารซึ่งเอื้อให้เกิดปฏิริยาตอบกลับระหว่างกันในปริมาณสูงและรวดเร็ว

7. เป็นการสื่อสารที่ไม่ได้ยึดถือรูปแบบ / ไวยากรณ์ที่เคร่งครัดชัดเจนเหมือนการสื่อสารประเภทอื่น

แนวคิดเรื่องการสื่อสารภายในครอบครัว

การสื่อสารเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อความสุขและความเข้มแข็งของครอบครัว การสื่อสารที่สร้างสรรค์ (Constructive Communication) ในครอบครัวจะทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความเข้าใจกันในเรื่องต่างๆ เช่น เข้าใจความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของกันและกัน แล้วนำมาซึ่งความรู้สึกดี ๆ ความปลาบปลื้มยินดี สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจึงควรมีแนวทางที่จะสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างสุขให้กับสมาชิกทุกคนในครอบครัว และหลีกเลี่ยงการสื่อสารที่ไม่สร้างสรรค์ (Destructive Communication) ซึ่งเป็นการสื่อสารที่สมาชิกในครอบครัวไม่สามารถสื่อสารกันได้อย่างตรงไปตรงมา และไม่สามารถที่จะสื่อสารให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้องชัดเจน

รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว หมายถึง ลักษณะที่เด่นชัดของพฤติกรรม หรือการประพฤติปฏิบัติที่กระทำซ้ำๆ ในการสื่อสารระหว่างบุคคลในครอบครัวซึ่งได้แก่ พ่อ แม่ ลูก นั่นเอง

ในส่วนของคำว่า การสื่อสารนั้น มีความหมายค่อนข้างกว้างขวาง เป็นนามธรรมและครอบคลุมพฤติกรรมหลายหลายอย่าง ทั้งการสื่อสารแบบวัจนะภาษาและการสื่อสารแบบอวัจนะภาษาเพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้นฉะนั้นจึงมีการกำหนดความหมายของรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวอยู่ในขอบเขตดังนี้

1. การสื่อสารระหว่างบุคคล คือ การสื่อสารความหมายความเข้าใจการถ่ายทอดข่าวสารต่างๆจากบุคคลหนึ่งไปอีกบุคคลหนึ่งในที่นี้ คือระหว่าง พ่อแม่ และ ลูก

2. พฤติกรรมการสื่อสาร คือ การสื่อสารของพ่อแม่ในรูปแบบของการอบรมสั่งสอน การแนะนำ ด้วยคำพูด คำสอน และการแสดงตนเป็นแบบอย่างหรือเป็นต้นแบบ

พฤติกรรมการสื่อสารภายในครอบครัวนั้นมีหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยติดต่อกัน การปรึกษาหารือ การแนะนำ การอบรมสั่งสอน การตักเตือน รวมถึงพฤติกรรมการแสดงออกในลักษณะดังกล่าวโดยมิได้มีการใช้วาจาแต่สามารถสื่อความหมายเข้าใจกันได้

นวลฉวี ประเสริฐสุข (2558) สรุปวิธีสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างสุขในครอบครัว ซึ่งวิธีการสื่อสารที่ทำให้ครอบครัวมีความสุขก็คือ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Communication) ซึ่งเป็นการสื่อสารทางบวก (Positive Communication) ที่ทำให้เกิดความรู้สึก

และความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว การสื่อสารเป็นกระบวนการพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีผลต่อการ พัฒนาบุคลิกภาพและสัมพันธภาพของคนในครอบครัว การสื่อสารที่ทำให้เกิดความรู้สึกและความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวจึงเป็นเรื่องสำคัญ หากครอบครัวใช้การสื่อสารที่ผิดปกติ เช่น มีข่าวสารสองอย่างขัดแย้งกัน โดยข่าวสารหนึ่งมักเป็นคำพูด แต่อีกอย่างหนึ่งไม่ใช่คำพูด การขัดแย้งนี้จะทำให้บุคคลความสัมพันธในครอบครัวที่ผิดปกติได้ นอกจากนี้ยังพบว่าความล้มเหลวของการสื่อสารในครอบครัว ยังนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ความแตกแยกในครอบครัว และปัญหาครอบครัวอื่นๆ ตามมา จนในที่สุดก็จะขยายกลายเป็นปัญหาสังคมได้ในที่สุด

ครอบครัวที่มีความสุข สมาชิกครอบครัวจะมีลักษณะดังนี้ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2554)

1. มีอารมณ์ขัน สดชื่น ยิ้มและหัวเราะให้กันมากกว่า
2. มีคำพูดที่ให้กำลังใจมากกว่า
3. แม้อีกฝ่ายหนึ่งพูดไม่ดีมา อีกฝ่ายก็จะใจเย็น
4. ยอมรับว่าตนผิดได้ และไม่ปกป้องตนเอง
5. รับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายมากกว่า
6. เห็นพ้องต้องกันมากกว่าจะขัดแย้งกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหามากกว่าจะทะเลาะกัน
7. มีการประนีประนอมกัน ร่วมกันคิด หาทางออก แสดงความรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น

ยุคปัจจุบันโซเชียลเน็ตเวิร์กเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตผู้คนในสังคมรวมทั้งครอบครัว กลายเป็นสังคมก้มหน้า คือ ผู้คนส่วนใหญ่จดจ่อ หมกมุ่น ก้มหน้าก้มตาอยู่กับการเสพข่าวสาร การติดต่อ การพูดคุยกันผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น Line, Whats App, Twitter, Facebook และ Instagram โดยใช้สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ ทำให้มีการพูดคุยหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่อยู่รอบตัวน้อยลง จนกลายเป็นต่างคนต่างอยู่มากขึ้น ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ขึ้นได้ อย่างไรก็ตามโซเชียลเน็ตเวิร์กก็มีข้อดี คือ ทำให้คนที่อยู่ไกลกันได้ติดต่อสื่อสารเสมือนว่าอยู่ใกล้กัน จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้สมาชิกครอบครัวที่ไม่ได้อยู่ด้วยกันได้สื่อสารกันมากขึ้น แม้ว่าจะมีผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่ก่อให้เกิดการสื่อสารในครอบครัวที่เพิ่มมากขึ้นก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวยังคงให้ความสำคัญกับการพูดคุยหรือการปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้ากัน แต่การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีต่างๆ เพียงช่วยให้สมาชิกครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดการดูแลความปลอดภัยต่อกัน และเกิดความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตเท่านั้น (ภัสรา พงษ์สุขเวชกุล, 2554)

ปัญหาครอบครัวที่พบในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการสื่อสารในครอบครัวที่ไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมีการสื่อสารกันน้อยมากเพราะคิดว่าคนในครอบครัวรักกัน รู้ใจกัน ไม่จำเป็นต้องพูดคุยกันมากก็ได้ แต่ความจริงการพูดคุยสื่อสารกันในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญมาก และต้องมีการสื่อสารที่ดีที่สร้างสรรค์เพราะถึงแม้ว่าคนในครอบครัวจะอยู่ด้วยกันมานานก็อาจไม่ได้รู้ใจกันในทุกเรื่อง การพูดคุยสื่อสารกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้คนในครอบครัวเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ไม่แปลความหมายผิดจนเกิดความห่างเหินขึ้นในครอบครัว โดยมีเทคนิควิธีการสื่อสารทางบวก ดังนี้

1. การบอกความรู้สึกนึกคิดของตนเอง หรือ I Message เป็นการสื่อสารที่ทำให้อีกฝ่ายเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเรามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร เช่น พูดว่า "ฉันคิดว่าคุณทำงานหนักมาก น่าจะหาเวลาไปพักผ่อนกับครอบครัวบ้าง" แทนที่จะพูดโดยใช้ You Message เช่น "คุณนี่หายใจเข้าหายใจออกก็มีแต่งงานอย่างเดียว" เป็นต้น

2. การถามและการรับฟังความคิดเห็นของฝ่ายตรงข้าม เป็นการสื่อสาร 2 ทาง (Two – way communication) คือ นอกจากจะเป็นการสื่อสารจากเราไปยังอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว การให้อีกฝ่ายหนึ่งได้มีโอกาสได้ตอบกลับมา จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกัน ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันมากขึ้น

3. มีการแสดงความชื่นชมและขอบคุณกันในโอกาสที่เหมาะสม เช่น การชมลูกเมื่อลูกช่วยทำงานบ้าน เป็นต้น รวมทั้งให้กำลังใจกัน เมื่อสมาชิกในครอบครัวประสบปัญหาบางอย่างในชีวิต

4. ใช้การสื่อสารที่มีเนื้อหาชัดเจน และตรงต่อบุคคลเป้าหมาย

5. พึงระลึกไว้เสมอว่าการกระทำเสียงดังกว่าคำพูด

ดังนั้นคำพูดและการกระทำควรสอดคล้องกัน เช่น สอนลูกให้เก็บของให้เป็นระเบียบ แต่พ่อก็วางข้าวของระเกะระกะ เป็นต้น

6. ใช้คำพูดเชิงบวกที่ให้เกียรติกันในฐานะเพื่อนมนุษย์ แม้แต่กับคนที่มีอายุน้อยกว่า เช่น ถ้าลูกพูดว่า "แม่ ผมอยากกินคุกกี้" แม่ที่พูดเชิงลบจะตอบว่า "ไม่มีทางลูก ยังไม่ถึงเวลา" แต่ถ้าแม่พูดเชิงบวกจะตอบว่า "ได้สิลูก เมื่อทำการบ้านเสร็จแล้วนะคะ" เป็นต้น

7. ใช้คำพูดที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เช่น เมื่อลูกขอร้องให้ทำอะไร ไม่ควรพูดว่า "แม่จะทำให้ทีหลัง" ซึ่งไม่เฉพาะเจาะจง แต่ควรพูดให้เฉพาะเจาะจงและชัดเจนว่า "แม่จะทำให้ตอน 5 โมงเย็นนะลูก" เป็นต้น

8. หลีกเลี่ยงการสื่อสารทางลบ ได้แก่ การใช้สีหน้าบึ้งตึง เจยเมย เย็นชา การใช้วิธีเงียบ ไม่พูดเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง การพูดที่คลุมเครือไม่ชัดเจนซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดได้ และการพูดที่มีลักษณะสั่งสอน ตีเตียน ประชดประชัน

แนวคิดเรื่องการสื่อสารระหว่างคู่รัก

ความสัมพันธ์แบบคู่รักหรือการมีแฟน เป็นสัมพันธ์ภาพพิเศษระหว่างคนสองคน ซึ่งมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด มีความสุขเมื่อได้พบกัน สามารถพูดคุยกันได้อย่างสบายใจในทุก ๆ เรื่อง ทั้งความสุข ความทุกข์ การใช้ชีวิตประจำวัน มีความสุข มีกำลังใจให้แก่กัน ทำให้การดำเนินชีวิตสดใสราบรื่น ความสัมพันธ์แบบคู่รักเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ ความรักไม่มีพรมแดน ระยะทางไม่เป็นอุปสรรคสำหรับความรัก เมื่อกกล่าวถึงความรักจะมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นรักพ่อแม่ รักเพื่อน รักญาติพี่น้องหรือแม้แต่ประเทศชาติ รักแผ่นดิน แต่ในที่นี้กล่าวถึงความรักและความสัมพันธ์ของชายหญิงแบบคู่รักซึ่ง มี 4 รูปแบบ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่รู้จักรับและรู้จักให้ตอบแทนทั้งวัตถุสิ่งของ ความห่วงใย และน้ำใจไม่ตรีตลอดจนรู้จักให้อภัย
2. เป็นผู้ที่ทำให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ต่อคู่รัก รักเดียวใจเดียว
3. เป็นผู้ที่ทำให้คำปรึกษาและกำลังใจ เพื่อคอยแนะนำและปลอบโยนและชี้แนวทางในการแก้ปัญหาชีวิต
4. เป็นผู้ที่มีความหวังและสร้างอนาคตร่วมกัน เมื่อทั้งคู่มีความพร้อมจะได้แต่งงานสร้างครอบครัวใช้ชีวิตร่วมกัน

Gary Chapman ผู้เขียนหนังสือ The 5 Love Languages ซึ่งเป็นหนังสือขายดีติดอันดับ The New York Time Bestseller ได้กล่าวไว้ว่า ทุกคนมีภาษารักที่แตกต่างกัน แต่เราสามารถเป็นได้มากกว่าหนึ่งภาษา แต่จะมีภาษาหลักของคุณแค่หนึ่งภาษาเท่านั้น

1. การใช้คำพูด (Words of Affirmation) "คำพูดดีกว่าการกระทำ" เป็นความคิดของคนกลุ่มนี้ เป็นคนที่ชอบการแสดงความรักผ่านคำพูด การพูดว่า "ฉันรักและภูมิใจในตัวเธอ" เป็นสิ่งสำคัญ ที่จะเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ให้กับพวกเขา คนกลุ่มนี้ชอบให้มีคนชื่นชม เช่น เธอเก่งมากๆเลยนะ ที่ทำเรื่องนี้ได้ ฯลฯ เป็นกลุ่มที่จะเซ็นซีทีฟกับคำพูดแรงๆเป็นพิเศษ คือ ถ้าไปพูดตรงๆ หรือว่าแรงๆ โดยไม่ทันตั้งตัว กลุ่มนี้จะรับไม่ค่อยได้ ดังนั้นหาอย่าลืมหาคำพูดเชิงบวกมาให้คนรักของคุณถ้าเขาเป็นคนกลุ่มนี้

2. การปรนินิบัติดูแล (Acts of Service) คนกลุ่มนี้ชอบในเรื่องการกระทำมากกว่าคำพูด อาจจะไม่ค่อยชม หรือบอกรักหวานๆ แต่พวกเขามีความคิดว่าการได้ช่วยแบ่งเบาภาระ ได้ให้บริการกับคนรัก เป็นการแสดงออกถึงความรักที่ดีที่สุด เช่น ชอบพาไปกินอาหารอร่อยๆ ในวันที่คุณเครียด ชอบดูแลงานบ้านให้ ถ้าคุณอยากได้ความช่วยเหลืออะไร คนกลุ่มนี้จะเต็มใจทำ แต่ในขณะเดียวกันพวกเขาก็ชอบให้เราดูแลเขาด้วยเช่นกัน เช่น ชอบให้นวด ชอบให้ทำอาหารให้ทาน ถ้าเราไม่ให้บริการเขา บางครั้งก็อาจจะจนกว่าเราไม่ใส่ใจไปเลยก็ได้

3. การได้รับของขวัญ (Receiving Gifts) หากคุณหรือคนรักของคุณเป็นกลุ่มนี้ อย่าคิดว่าพวกเขาจะเป็นพวกวัตถุนิยม คนกลุ่มนี้จะมีความคิดว่า “ของขวัญเป็นตัวแทนของความรัก” คนกลุ่มนี้ชอบที่จะได้รับของขวัญ เขาชอบการมีเซอร์ไพรส์ ไปจนถึงของขวัญชิ้นเล็กๆ ในช่วงเวลาธรรมดาๆ พวกเขาชอบภาษาท่าทางเมื่อคุณเป็นผู้ให้ และเขาเป็นผู้รับ มันเป็นการแสดงออกถึงการดูแลเอาใจใส่ และให้คุณค่า และที่สำคัญ คนกลุ่มนี้จะแคร่เรื่องของขวัญตามวันสำคัญมากๆ เช่น วันเกิด หรือวันครบรอบแต่งงาน ห้ามลืมเด็ดขาด

4. การใช้เวลาร่วมกันแบบมีคุณภาพ (Quality Time) หากคุณหรือคนรักของคุณเป็นคนกลุ่มนี้ การอยู่ด้วยกัน และทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ดูหนัง ไปเที่ยว แบบไม่มีคนอื่นมารบกวน ไม่ต้องรีบร้อน นี่เป็นช่วงเวลาพิเศษสำหรับคนกลุ่มนี้ พวกเขาให้ความสำคัญกับการใช้เวลา ซึ่งรวมไปถึงคุณภาพของการสนทนา และการทำกิจกรรมร่วมกัน การเลื่อนนัด การไม่ฟัง หรือการมีอย่างอื่นเข้ามารบกวนในขณะที่อยู่ตรงหน้าคนรักของสำหรับคนกลุ่มนี้ จะสร้างความไม่พอใจ หรือพวกเขาจะน้อยใจคุณทันที

5. การสัมผัสทางกาย (Physical Touch) ไม่ใช่แค่เรื่องบนเตียงอย่างเดียว แต่คนกลุ่มนี้ชอบที่จะสัมผัส จับมือ กอด ลูบหลัง ถือเป็นการแสดงออกถึงความรักที่อบอุ่น พวกเขาจะไม่เข็ดอายเวลาแสดงออกซึ่งความรักในที่สาธารณะ พวกเขาเชื่อว่าภาษากายเป็นการแสดงความรักที่สำคัญที่สุด ไม่ต้องพูด ไม่ต้องทำ แค่ได้สัมผัสก็รับรู้ได้ ถ้าคนรักของคุณเป็นกลุ่มนี้อย่าลืมแสดงความรักด้วยวิธีการนี้บ่อยๆ จุดสำคัญของทฤษฎีนี้คือ มนุษย์แต่ละคนสื่อสารเก่งในบางช่องทาง และจะรับสารความรักของอีกฝั่งได้ดีในบางช่องทาง

ถ้าฝั่ง “ส่ง” กับฝั่ง “รับ” นั้นใช้ภาษาเดียวกัน แค่นำนิดเดียวก็สัมผัสถึงความรักที่มีต่อกันได้ แต่ถ้าฝั่ง “ส่ง” ใช้คนละช่องกับฝั่ง “รับ” มันต้องทำมากกว่าปกติ ถึงจะสื่อความรักได้ แปลว่าคนบางคนอาจจะรู้สึกถูกรักมากๆ เมื่อมีคนมาบอกรัก และกลับแทบไม่รู้สึกรักเลย เวลาอีกฝั่งให้ของขวัญหรือเข้ามาเอาอกเอาใจรับใช้ บางคนอาจจะรู้สึกถูกรักมากๆ เมื่อมีการกอด จูบ หรือแม้แต่เช็กส์ แต่กลับเฉยๆ ที่จะใช้เวลาร่วมกัน นี่คือสาเหตุว่าทำไมผู้หญิงบางคนมีคนมาจีบทำโน่น

ทำนี้ให้กลับเฉยๆ พอมีอีกคนปากหวานพูดเก่งมากกลับหลงกันง่าย ๆ คือ ช่องทางในการรับความรักของเค้าคือ "คำพูด" ไม่ใช่ "การรับใช้" การรับใช้ไม่ทำให้เค้ารู้สึกเป็นคนสำคัญ ไม่รู้สึกพอโตแต่คำพูดหวานๆ ต่างหากที่ทำให้เค้ารู้สึก ซึ่งไม่ใช่เรื่องผิด ไม่ใช่เรื่องโง่ เป็นแค่ความแตกต่างของมนุษย์เท่านั้น

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบ่มเพาะจากสื่อ (Cultivation Theory)

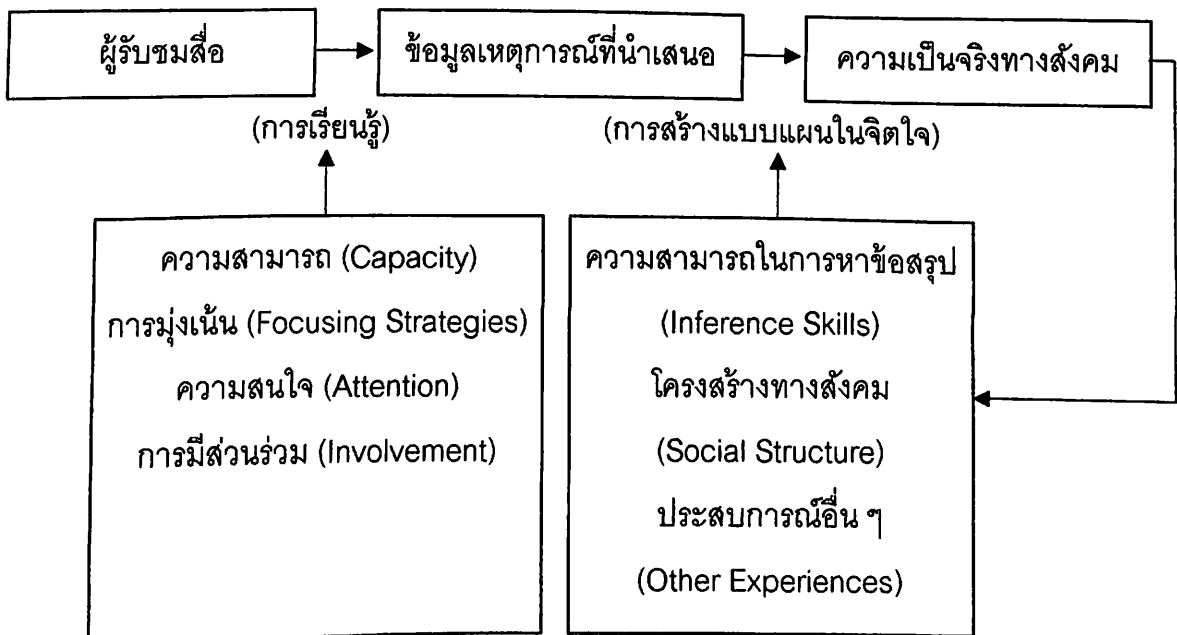
George Gerbner (2002) นักทฤษฎีผู้บุกเบิกแนวคิดการบ่มเพาะจากสื่อได้สรุปว่าโทรทัศน์ได้เข้ามามีบทบาทในลักษณะ 3B คือ

1. Blurring โทรทัศน์ค่อยๆ ลบภาพหรือทำให้โลกของความเป็นจริงที่คนเคยมี (ซึ่งอาจจะมาจากประสบการณ์ตรงหรือการเรียนรู้จากแหล่งอื่นๆ) จางหายไป
2. Blending โทรทัศน์ได้ค่อยๆ ผสมผสานความเป็นจริงของคนเข้ากับกระแสหลักทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในโทรทัศน์
3. Bending โทรทัศน์ได้ค่อยๆ โน้มให้โลกของคนเป็นไปตามกระแสหลักที่ตอบสนองต่อผลประโยชน์ของโทรทัศน์เอง

กาญจนา แก้วเทพ (2552) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการบ่มเพาะจากสื่อในปัจจุบัน ซึ่งได้พัฒนาไปมากมาย ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ภาพสะท้อนจากเนื้อหาของรายการโทรทัศน์นั้น มิได้บ่งบอกเพียงแค่คำสั่งคมเราเป็นอะไรเท่านั้น หากแต่ภาพที่รับจากสื่อเหล่านั้นยังสามารถทำหน้าที่เป็นสถาบันอบรมบ่มเพาะเรื่องทัศนคติต่อโลกและต่อชีวิตให้แก่คนในสังคมอีกด้วย ทั้งนี้สื่อจะบ่งบอกความหมายได้ 4 วัตถุประสงค์ ดังนี้

1. บ่งบอกว่าอะไรเป็นอะไร (What is) เช่น การสร้างความหมายว่า ผู้หญิงจะเป็นอะไรได้บ้างในละครโทรทัศน์ เช่น เป็นแม่ เมีย สีนค้ำ สายลับ เมียน้อย ฯลฯ
2. บ่งบอกว่าอะไรสำคัญ (What is important) เช่น การสร้างความหมายว่า สำหรับผู้หญิงแล้ว การได้เป็นที่รักของผู้ชายคนหนึ่งมีความสำคัญอย่างไรที่สุด
3. บ่งบอกว่าอะไรถูกต้องเหมาะสม (What is right) เช่น การกระทำของแม่ของดาวพระศุภรีที่ท้องแล้วเอาลูกไปทิ้งไว้ในสถานสงเคราะห์นั้น เป็นสิ่งที่ผิดอย่างมากสำหรับผู้หญิง ซึ่งทำให้เธอต้องทรมานใจไปตลอดชีวิต
4. บ่งบอกว่าอะไรสัมพันธ์กับอะไร (What is related to what) เช่น ความอดทนอย่างไรถึงที่สุดของผู้หญิงที่เป็นนางเอก จะนำมาซึ่งการเอาชนะใจตัวละครรอบข้างทุกตัว เป็นต้น

Michael Morgan and James Shanahan (2010) ได้นำเสนอทฤษฎีการบ่มเพาะจากสื่อ (Cultivation Theory) ซึ่งมีสมมติฐานว่าชาวสารในสื่อมวลชนได้บ่มเพาะบ้านแต่งความคิดของผู้รับสารเกี่ยวกับโลกที่แท้จริง อิทธิพลของสื่อที่แพร่กระจายไปสู่ทุกประตูบ้านจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต ที่สามารถเข้าถึงได้โดยปลายนิ้วสัมผัส และเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องการ สามารถเข้าชมได้บ่อยเท่าที่ต้องการ โดยที่สื่อเหล่านั้นมีเนื้อหาที่มักเกี่ยวข้องกับความรุนแรง อาชญากรรม ความขัดแย้ง และเรื่องราวทางเพศอยู่เสมอๆ จนทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกที่โลกนี้เต็มไปด้วยความรุนแรง ความขัดแย้ง ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การดิ้นรนต่อสู้ โดยเฉพาะหากเนื้อหาในสื่อแสดงให้เห็นถึงตัวละครเอกในเรื่องที่มีอำนาจหรือมีชัยชนะเหนือผู้อื่น ได้ด้วยการใช้กำลังหรือความรุนแรงเท่านั้น ผู้ชมก็จะถูกบ่มเพาะให้มีความรู้สึกที่โลกที่นำเสนอในสื่อคือโลกที่แท้จริงของเราที่เต็มไปด้วยความรุนแรง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งยังมีประสบการณ์ชีวิตน้อย จึงเกิดการคล้อยตามและเชื่อตามที่สื่อนำเสนอ

ภาพประกอบที่ 2.1 ทฤษฎีการบ่มเพาะ (Cultivation Theory)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศนิษา รัตนจันทร์ (2550) ศึกษาเรื่องการเปิดรับ และทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะการเปิดรับชมละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ของผู้ชม รวมถึงทัศนคติที่มีต่อละครพื้นบ้าน และเปรียบเทียบปัจจัยทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อลักษณะการเปิดรับชมและทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อละครพื้นบ้านทางโทรทัศน์ จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าส่วนใหญ่ติดตามการรับชมอย่างสม่ำเสมอ (ตลอดหรือแทบทุกตอน) โดยดูเรื่องเดียวจนจบตอนในแต่ละวัน และตั้งใจที่จะเปิดรับชมละครพื้นบ้านมาก ทั้งนี้เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก โดยไม่พบความสัมพันธ์ทั้งระหว่างเพศ และภูมิฐานะกับลักษณะการเปิดรับชมของผู้ชมละครพื้นบ้าน และไม่พบความสัมพันธ์ทั้งระหว่างเพศ และภูมิฐานะกับทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อละครพื้นบ้านเช่นกัน แต่พบว่าอายุและระดับการศึกษา รวมถึงรายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับลักษณะการเปิดรับชมของผู้ชมและ ทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อละครพื้นบ้านที่ระดับ 0.05 เช่นกัน

พลอยลลดา ไชยบุญเรืองสิน (2553) ได้ศึกษาวิธีการสื่อสารของผู้ดำเนินรายการวิทยุ Club Friday การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ฟัง ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการสื่อสารจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) จำแนกตามทิศทางการใช้ ได้แก่ การสื่อสารสองทาง และการสื่อสารทางเดียว 2) จำแนกตามลักษณะการใช้ ได้แก่ ลักษณะที่เป็นกึ่งทางการ และลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ลักษณะที่ใช้ในการสื่อสาร แบ่งออกเป็น 1) เรื่องเล่าของผู้ฟังที่บ้าน มีจุดประสงค์ในการเล่าเรื่องได้แก่ เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อต้องการคำปรึกษา เพื่อต้องการระบาย เพื่อต้องการกำลังใจ ซึ่งมีรูปแบบของปัญหาก็ ได้แก่ ปัญหาก็ต่างเพศ ปัญหาก็เพศเดียวกัน ปัญหาก็ตัวเอง ปัญหาก็คนในครอบครัว 2) การให้คำปรึกษาของผู้ดำเนินรายการ ซึ่งมีขั้นตอนและเทคนิคในการให้คำปรึกษาได้แก่ การเตรียมความพร้อม รับฟังปัญหา ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหา โดยให้ลักษณะวิธีคิดได้แก่ ยอมรับความจริง แก้ปัญหาให้ถูกต้อง ชัดเจนกับตัวเอง มองหลายมุม ลองปฏิบัติ การยกตัวอย่าง ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง เห็นคุณค่าของตัวเอง ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม และใช้หลักสัจธรรมของความรัก ความน่าสนใจในการนำเสนอ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ เทคนิคการใช้ภาษาพูด บุคลิกของผู้ดำเนินรายการ การให้สารประโยชน์ และองค์ประกอบอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างที่ฟังรายการ Club Friday รับการปรึกษาปัญหาชีวิตรักจากสื่อวิทยุมากที่สุด และเปิดรับฟังรายการ Club Friday ก็เพื่อที่จะนำข้อคิดที่ได้รับมาช่วยในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องมากที่สุด รวมทั้งผู้ฟังมีความเห็นชอบลักษณะการนำเสนอของรายการจากลีลาการพูดและน้ำเสียงของดีเจมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในด้านที่ได้ข้อคิดหรือมุมมองจากเรื่องราวของ

คนอื่น นำไปเป็นแบบอย่างในการปรับใช้ชีวิตของตน และมีแนวทางในการแก้ปัญหาชีวิตของตนได้มากที่สุด และการใช้ประโยชน์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่ผู้ฟังได้รับ

พัชรภรณ์ ไกรชุมพล (2555) ที่ได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพ เรื่อง ทักษะคิดและพฤติกรรม การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการสร้างชื่อเสียง กรณีศึกษา ยูทูบ (YouTube) ผ่านกลุ่มศิลปินจำนวน 5 กลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้สื่อยูทูบในเรื่องดนตรีของคน GENERATION Y ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากสื่อยูทูบในเรื่องดนตรีของคน GENERATION Y ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือการวิจัย คือแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง คือ คนในกลุ่ม GENERATION Y ที่มีอายุระหว่าง 15 - 30 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยเข้าใช้งานสื่อยูทูบ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุ 15 -20 ปี มีความถี่ในการเข้าชมอยู่ที่ 10 ครั้งขึ้นไป ระยะเวลาในการชม 1 - 15 นาที ช่วงเวลาในการเข้าชม 20.01 - 24.00 น. สถานที่ในเข้าชมสื่อคือบ้าน และใช้คอมพิวเตอร์ในการเข้าชมสื่อ แนวเพลงที่นิยมรับชมคือแนว Pop พฤติกรรมขณะชมยูทูบมีพฤติกรรมเปิดยูทูบไปเคลียร์งานไป 2) ด้านการรับรู้ตนเอง เพื่อนฝูงและศิลปินมีผลต่อการรับรู้สื่อยูทูบในเรื่องดนตรีอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ คนรู้จัก ดาราและสื่ออื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการรับรู้จากการฟังเพลงส่วนใหญ่จดจำเนื้อร้องเพลงที่ชื่นชอบ ได้จากการเข้าไปฟังอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือชอบรับชมวีดีโอใหม่ๆก่อนใครและนิยมฟังเพลงผ่าน Smart Phone Android Windows Phone ในขณะที่ออกกำลังกายหรือทำงานบ้านและใช้เพลงจากสื่อ ยูทูบสร้างบรรยากาศในการนำเสนอเพื่อให้ผู้ชมเกิดความสนใจ 3) การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ฟังเพลงจากสื่อ ยูทูบในขณะที่ทำงานเพื่อสร้างความผ่อนคลายและฟังเพลงผ่านสื่อยูทูบในขณะที่ทำงานบ้านหรือออกกำลังกายอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือใช้เพิ่มพูนทักษะเช่น ฝึกร้องเพลง เล่นดนตรีและใช้เพลงในยูทูบประกอบการนำเสนออยู่ในระดับปานกลาง พบน้อยที่สุดคือ เข้าไปอัปเดตวีดีโอใหม่ๆ อยู่ตลอดเพื่อแลกเปลี่ยนพูดคุยกันระหว่างเพื่อนฝูงและคนรู้จักและฟังเพลงผ่านสื่อยูทูบขณะที่ทำงานอยู่ทำให้เกิดไอเดียมากกว่าการนั่งทำงานในที่เงียบๆ

จตุวดี จิตประพันธ์ (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับชมรายการข่าวเช้าทางโทรทัศน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร 400 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุ 20 - 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท มีพฤติกรรมการรับชมรายการข่าวเช้ารายการเรื่องเล่าเช้านี้ช่อง 3 มากที่สุด มีความถี่ในการชมบ่อยมาก (4-5 ครั้ง/สัปดาห์) ใช้เวลาในการรับชมรายการ

30 นาที - 1 ชั่วโมง โดยรับชมเฉพาะเนื้อหาหรือข่าวที่ชื่นชอบ และรับชมที่บ้านที่พัก ส่วนเหตุผลที่เลือกรับชมรายการข่าวเช้าเนื่องจากชอบรูปแบบของรายการในแต่ละช่วง และมีความน่าเชื่อถือสำหรับข่าวที่ชื่นชอบมากที่สุดคือ ข่าวอาชญากรรม อีกทั้งยังชอบรูปแบบการนำเสนอข่าวในลักษณะแบบเกาะติดสถานการณ์เสมอ ตลอดจนชอบผู้ดำเนินรายการหรือผู้ประกาศข่าวที่เล่าข่าวแบบเป็นกันเอง ไม่นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกรับชมรายการข่าวเช้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเลือกรับชมรายการข่าวเช้าเนื่องจากองค์ประกอบด้านการนำเสนอเนื้อหาข่าวมากที่สุด และเลือกรับชมรายการข่าวเช้าเนื่องจากองค์ประกอบด้านวิธีการนำเสนอที่น้อยที่สุด และผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบของรายการข่าวเช้าที่ต้องการมากที่สุดคือ รูปแบบการคุยข่าวควรเข้าใจง่าย และนำเสนอข่าวที่ถูกต้อง กระชับ รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ เพราะการดูข่าวเช้าเพื่อให้รู้ว่า วันนี้มีเหตุการณ์อะไรบ้างที่เกิดขึ้น และจะต้องเตรียมตัวอย่างไร รองลงมาควรนำเสนอข่าวที่หลากหลายทั้งอาชญากรรม บันเทิง เศรษฐกิจ ฯลฯ ที่เป็นเรื่องใกล้ตัว ทำให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รูปแบบการคุยข่าวเช้าไม่ควรที่จะวิเคราะห์เชิงลึก เพราะเวลาเช้าถือเป็นเวลาที่คนส่วนใหญ่จะเตรียมตัวออกจากบ้านเพื่อไปทำงาน หรือเรียนหนังสือ อีกทั้งควรนำเสนอข่าวให้เป็นกลางมากกว่าปัจจุบัน แสดงบทบาทหน้าที่อย่างเป็นกลาง มีประสิทธิภาพมากกว่าปัจจุบัน

ดิศราพร ทรงแสง (2556) ศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับ และทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อช่องเฮฮา ทางทรูวิชั่นส์ ด้วยแบบสอบถามพฤติกรรมการเปิดรับและแบบวัดทัศนคติ มีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ชมรายการโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานคร 400 คน ผลวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ชมรายการโทรทัศน์ช่องเฮฮาทางทรูวิชั่นส์ทุกวัน ช่วง 19:00 - 22:00 น. ชมครั้งละ 31 - 60 นาที ชมกับสมาชิกในครอบครัว ชอบชมรายการเป็นไทยมากที่สุด รายการที่มีผู้รับชมมากที่สุดคือ รายการเฮฮาปาร์ตี้ มีลักษณะการชมแบบเปลี่ยนช่องสลับไปมา สาเหตุที่เปิดชมเพราะ ต้องการพักผ่อน หลังจากชมแล้วนำไปคุยต่อกับสมาชิกในครอบครัว เพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมการเปิดรับไม่แตกต่างกัน และรายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อช่องเฮฮา รวมถึงพฤติกรรมการเปิดรับมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อช่องเฮฮาทางทรูวิชั่นส์ โดยรายการโทรทัศน์ช่องเฮฮาทุกด้าน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเปิดรับของผู้ชมที่มีต่อช่องเฮฮาทางทรูวิชั่นส์

ปัทมณีนฤณ์ อำนวยบุญ (2557) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวัง พฤติกรรมการเปิดรับชม และความพึงพอใจของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อภาพยนตร์เรื่องเร็วแรงทะลุนรก มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของบุคคลกับพฤติกรรมการเปิด

รับชมภาพยนตร์ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับชมภาพยนตร์กับความพึงพอใจที่มีต่อภาพยนตร์เรื่องเร็วแรงทะลุนรกของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผลสำรวจวิธีระหว่างกาวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจำนวน 280 คน และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสนทนาแบบกลุ่มจำนวน 15 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20 - 29 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 14,001 บาท และนิยมเข้าชมกับกลุ่มเพื่อน ในด้านความคาดหวังต่อภาพยนตร์ พบว่ามีความคาดหวังที่จะได้รับความบันเทิงและความตื่นเต้น ในด้านความพึงพอใจ พบว่ามีความพึงพอใจที่ได้รับ ความบันเทิง และได้รับข้อมูลเพื่อพูดคุย ซึ่งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของบุคคลกับพฤติกรรมกาเปิดรับชมภาพยนตร์ พบว่า มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ และพฤติกรรมกาเปิดรับชมภาพยนตร์กับความพึงพอใจที่มีต่อภาพยนตร์เรื่องเร็วแรงทะลุนรกไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวัง และความพึงพอใจในด้านความบันเทิง และพบว่ากลุ่มตัวอย่างติดตามชมภาพยนตร์เรื่องนี้ทั้ง 6 ภาค

อาสา รัตนมุงเมฆา (2559) ศึกษาทัศนคติ พฤติกรรมกาเปิดรับและความพึงพอใจของผู้ชมละครซีรีส์ ช่อง GMM25 ผ่านสื่อยูทูป พบว่า จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท และโสด พฤติกรรมกาเปิดรับชม ส่วนใหญ่รับชมละครซีรีส์ประเภท เมโลดราม่า เช่น Club Friday โดยใช้สมาร์ทโฟน และรับชมที่บ้านหรือหอพัก ขณะรับชมจะตั้งใจดู ไม่ทำกิจกรรมอื่น ส่วนมากรับชม 2 - 3 วันต่อครั้ง ครั้งละ 1 - 2 ชั่วโมง ช่วงเวลาที่รับชมมากที่สุดในวันจันทร์ - วันอาทิตย์ คือ เวลา 21.01 น. - 24.00 น. ลักษณะทางประชากรด้าน เพศ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และอาชีพที่แตกต่างกัน ไม่มีบทบาทต่อทัศนคติ พฤติกรรมกาเปิดรับ และความพึงพอใจของผู้รับชมละครซีรีส์ช่อง GMM25 ผ่านสื่อยูทูป ในขณะที่ด้านอายุ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีบทบาทต่อทัศนคติ พฤติกรรมกาเปิดรับและความพึงพอใจ ของผู้ชมละครซีรีส์ช่อง GMM25 ผ่านสื่อยูทูป โดยความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและความพึงพอใจของผู้รับชมละครซีรีส์ช่อง GMM25 ผ่านสื่อยูทูป มีทิศทางไปในเชิงบวก และมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับพฤติกรรมกาเปิดรับของผู้รับชมละครซีรีส์ช่อง GMM25 ผ่านสื่อยูทูป มีทิศทางไปในเชิงบวก และมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ